

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

KOMEN ER RECHTSTAALDECRETEN?

Het voorstel van decreet, bij de Cultuurraad ingediend door de heer C. De Clercq (stuk 89 (1972-1973), Nr. 1, 9 april 1973), houdt in dat alle overheidsdiensten en van de overheid afhangelende instellingen de verplichting wordt opgelegd in alle stukken, zowel wetgevendende als verordenende of gewoon ambtelijke, de terminologie te gebruiken vastgelegd in het Benelux-Sociaalrechtelijk Woordenboek.

In de toelichting verklaart de indiener: "De Nederlandse ambtelijke taal is in ons land ten gevolge van historische omstandigheden vaak minder keurig. Bovendien is de terminologie niet één noch vast, wat schadelijk is voor de rechtspraktijk. Onze ambtelijke terminologie moet derhalve eengemaakt worden" (2e en 3e alinea).

Mocht dit voorstel door de Cultuurraad worden aangenomen, dan zou daardoor een belangrijke stap gezet zijn in de richting van een verwezenlijking die gewenst wordt door een ieder die belangstelling heeft voor wat men zou kunnen noemen de "vernederlandsing" van de ambtelijke taal en de rechtstaal in het Nederlands-talig gedeelte van ons land. Het zou een precedent zijn dat voor de verbetering van de Nederlandse rechts- en bestuurstaal in België en voor de eenmaking van die taal tussen Nederland en België van verstrekkend belang kan zijn.

Het is immers te voorzien dat, indien de door het voorstel van de heer De Clercq aangegeven weg wordt ingeslagen, nog andere initiatieven mogelijk zijn ter verbetering van het ambtelijk taalgebruik.

Laten wij eerst even stilstaan bij de geschiedenis van het "Sociaalrechtelijk Woordenboek" en iets mededelen omtrent de werkzaamheden die o.m. ter voorbereiding van de nieuwe (derde) uitgave thans aan de gang zijn. Daardoor zal duidelijk worden dat, consequent doorgevoerd, het hier besproken initiatief heel wat meer kan opleveren dan men op het eerste gezicht zou denken.

De eerste uitgave van het Woordenboek werd voorbereid door een subcommissie voor Eenmaking van de Terminologie inzake Sociaal Recht, geïnstalleerd te

Brussel, op 4 april 1952, op initiatief van de Belgische Minister van Arbeid en Sociale Voorzorg en van de Nederlandse Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid.

De opdracht van die Subcommissie luidde als volgt (Voorbericht bij de eerste uitgave, p. 5): "Het opstellen van een vergelijkende staat van termen, welke eigen zijn aan de Nederlandse en Belgische sociale wetgeving, en het onderzoek naar het eenvormig maken van de technische en juridische termen eigen aan deze wetgeving".

Een tweeledig doel werd aldus nagestreefd: inzicht geven in de betekenis van de wetstermen uit de beide nationale wetgevingen, alsmede werken in de richting van eenheid in de terminologie.

De Subcommissie, aldus genoemd omdat zij geacht werd een onderdeel te vormen van de Commissie voor Sociale Vraagstukken der Nederlands-Belgisch-Luxemburgse Douane-unie, bestond beiderzijds uit een zestal leden, specialisten uit de behandelde disciplines en werkzaam als lid van het universitair onderwijsend personeel, als magistraat of als ambtenaar bij de betrokken departementen. Het secretariaat werd waargenomen door een ambtenaar van het secretariaat-generaal van de Benelux.

Na de eerste uitgave van 1957, kwam in 1963 de tweede tot stand. Hierin werden, naast verbeteringen en aanvullingen, nodig gemaakt door de evolutie in de wetgeving van beide landen, ook een aantal termen opgenomen, "welke in de sociaalrechtelijke literatuur een belangrijke plaats innemen", zoals het heet in het voorbericht bij de tweede uitgave.

Hoewel niet zo algemeen bekend, werd het woordenboek toch door tal van diensten aangekocht en vooral door vertaaldiensten gebruikt als bron voor het vinden van de juiste term zowel voor een begrip dat reeds in onze teksten voorkomt, als voor een nieuw te benoemen begrip, waarvan de benaming alleen met een verwijzing naar het Nederlandse recht in het werk is opgenomen.

Het was daardoor gebleken dat het eerste Benelux-

initiatief ter eenmaking van de Nederlandse rechtstaal op het (beperkte) gebied van het sociaal recht vrucht had gedragen. Gelukkig echter bleef het niet bij die ene realisatie.

Op 10 april 1965 werd tijdens de plenaire vergadering van de Interparlementaire Beneluxraad een nieuw initiatief geboren, toen de Commissie voor Culturele Aangelegenheden aan de regeringen de suggestie deed "na te gaan of een woordenboek zoals het Sociaalrechtelijk Woordenboek, ook niet op de overige terreinen van het recht en wellicht ook op geheel andere terreinen van belang zou kunnen zijn voor de zo hoogst wenselijke eenheid van terminologie in de Nederlandse taal zoals die in Nederland en in België wordt gebruikt".

Op 11 oktober van dat zelfde jaar werd door de ministeriële werkgroep van Justitie een "Centrale Commissie voor het Rechtsterminologisch Woordenboek" ingesteld, die een ruime taak toegewezen kreeg:

In de eerste plaats dient zij te zorgen voor een herdruk van het Sociaalrechtelijk Woordenboek, verruimd tot een aantal aanverwante sectoren van het sociale recht, de volksgezondheid, het maatschappelijk werk en de huisvesting. Hiertoe werd, overeenkomstig de beslissing van 11 oktober 1965, een subcommissie ingesteld, bestaande uit specialisten uit Nederland en België, eveneens behorend tot de betrokken ministeriële departementen. Een aantal leden van de commissie die de eerste uitgave voorbereide, zijn nu ook weer van de partij.

Deze subcommissie heeft reeds definities opgesteld voor een 500-tal nieuwe trefwoorden (het huidige woordenboek heeft er circa 1000), heeft talloze aanvullingen en wijzigingen van bestaande lemma's voorbereid en ook, naargelang de werkzaamheden vorderden, een aantal termen verwezen naar een algemene lijst, een embryo van een woordenboek van algemene rechtstermen, later voor te bereiden door een subcommissie ad hoc.

Het exciperen van de wets- en verordeningsteksten (met inbegrip van sommige internationale teksten waarvan een originele versie in het Nederlands bestaat), het opmaken van definities voor de gevonden termen, het bespreken en vergelijken van die definities, samen met de collega's uit het andere land, is een werk van lange duur. Toch is voor de sociale subcommissie het einde van de werkzaamheden in zicht en zal binnen betrekkelijk korte tijd de Centrale Commissie voor de eindredactie en de publikatie van de derde, zeer uitgebreide uitgave van het Sociaalrechtelijk Woordenboek kunnen zorgen.

Intussen werd einde 1970 een nieuwe subcommissie aan het werk gezet, ditmaal samengesteld uit specialisten (meest juristen) van het verkeers- en vervoersrecht. Haar arbeidsterrein omvat de wetgevingen betreffende het verkeer en het vervoer over de weg, te water (binnenvaart en zeevaart), per spoorweg en door de lucht. In deze betrekkelijk jonge tak van het recht

bestaat grote behoefte aan een uniforme terminologie tussen België en Nederland.

Deze oprichting beantwoordde aan het tweede onderdeel van de taak van de Centrale Commissie, met name de eenmaking van de terminologie met betrekking tot "enkele jongere takken van het recht, die zich nog aanhoudend ontwikkelen en waar een groot aantal specifieke termen worden gebruikt, zoals het economisch recht, het verkeers- en vervoersrecht, het financieel en fiscaal recht enz.", aldus het vijftiende gezamenlijk verslag van de regeringen van België, Nederland en Luxemburg aan de Raadgevende Parlementaire Beneluxraad, aangaande de samenwerking der drie landen op het gebied van de eenmaking van het recht (Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad, stuk 124-I).

In dit verslag wordt de stand van zaken m.b.t. de werkzaamheden op het gebied van de "Nederlandstalige Rechtsterminologie" toegelicht (VII, p. 17).

Aldus komt stilaan een instrument tot stand dat van onschatbare waarde zal zijn voor al diegenen die teksten hebben op te stellen op het gebied van een van de behandelde takken van het recht. Zij zullen beschikken over een lijst van (verklaarde) termen die zijn goedgekeurd door de Nederlandse en Belgische specialisten die, zelf nauw betrokken bij de redactie van nieuwe wets- en verordeningsteksten, met ijver arbeiden aan de totstandkoming van een werk waarvan zij het culturele belang inzien. De overheden die daartoe het initiatief hebben genomen, in Nederland, in België en in het secretariaat-generaal van de Benelux, en die de voortgang van de arbeid met belangstelling blijven volgen en mogelijk maken, verdienen hiervoor lof en dankbaarheid.

Thans wordt, door de actie van de Cultuurraad, de gelegenheid geboden om het geleverde werk nog vruchtbaarder te maken, door de verplichting die zou worden opgelegd om ermee rekening te houden in alle openbare geschriften.

Op de vraag of een zodanig wetgevend optreden nodig is, kan bevestigend worden geantwoord.

Nog steeds staan hindernissen het gebruik van een goed, uiteraard op de Noordnederlandse afgestemde rechtstaal in de weg; sommigen zijn immers nog van oordeel dat de eigen Belgische terminologie ook recht van bestaan heeft, en hebben niet ingezien dat de meeste van onze ambtelijke en juridische termen slechts vertaald Frans zijn en niet overeenstemmen met het Nederlands gebruik. Ook komt het voor dat ambtenaren die hun teksten trachten te schrijven in een goede taal, met aanwending van de terminologie van het Sociaalrechtelijk Woordenboek, stuiten op het verzet van hun meerderen die in de teksten niet genoeg het Franse voorbeeld weerspiegeld zien en eisen dat de traditionele modellen worden nageschreven. Zulks is het geval met de ambtelijke praktijk en ook met de rechtspraktijk. Nog steeds worden immers teksten geschreven door auteurs die niet lijken te weten dat er sedert

jaren officiële door het Parlement goedgekeurde Nederlandse versies bestaan van b.v. het Burgerlijk Wetboek, het Strafwetboek en het Wetboek van Strafvordering, waarin een terminologie voorkomt die sterk afwijkt van de traditioneel Belgische.

In dit verband kan men zich afvragen of het werk van de Commissies die met de zorg voor de Nederlandse rechts- en bestuurstaal in België belast zijn en die voor de voorbereiding van de officiële Nederlandse teksten hebben ingestaan, wel voldoende invloed heeft om wetgevend optreden inzake het aanwenden van een juiste juridische en ambtelijke taal overbodig te maken. Als men voortgaat op wat velen, zo praktijkjuristen als ambtenaren en beoefenaren van de rechtswetenschap, nog schrijven, komt men helaas tot een negatief antwoord.

De bedoelde Commissies zijn de "Centrale Commissie voor de eenmaking van de rechts- en bestuurstaal in België" (bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken), de "Commissie belast met de voorbereiding van de Nederlandse tekst van de Grondwet, de Wetboeken en de voornaamste wetten en besluiten" (bij het Ministerie van Justitie) en de "Terminologische Commissie" (bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken). Aan hun bestaan en hun werking wordt te weinig ruchtbaarheid gegeven, met het gevolg dat alleen belangstellende ingewijden ervan op de hoogte zijn.

Zij hebben nochtans al die jaren niet stilgezeten, zoals blijkt uit het volgende lijstje van teksten, doorgaans voorbereid door de Wetboekencommissie en goedgekeurd door de Centrale Commissie, en na goedkeuring door het Parlement uitgevaardigd als officiële Nederlandse versie van reeds lang alleen in het Frans bestaande wetboeken en wetten.

Zo werden achtereenvolgens behandeld: *Burgerlijk Wetboek* (Wet van 30 december 1961 en Wet van 30 april 1962 voor sommige artikelen); *Wisselbrief en Orderbriefje* (Wet van 10 juli 1964); *Strafwetboek* (Wet van 10 juli 1964); *Grondwet* (Wet van 10 april 1967); *Jachtwet* (Wet van 30 juni 1967); *Wetboek van Strafvordering en Wet op de voorlopige hechtenis* (Wet van 10 juli 1967); *Boswetboek* (Wet van 8 april 1969); *Veldwetboek* (Wet van 8 april 1969); *het Kieswetboek, de Provinciekieswet en de Gemeentekieswet* (Wet van 26 juni 1970).

Thans liggen de teksten nagenoeg klaar van het Wetboek van Koophandel, het Militair Strafwetboek, het Wetboek van Militaire Strafvordering, de Wet op het Notarisambt. De Senaat heeft kort geleden de tekst van de Gemeentewet en de Provinciewet behandeld.

Wanneer ook deze teksten door het Parlement zullen zijn goedgekeurd, zal eens te meer een belangrijke stap gezet zijn bij het inhalen van de achterstand van het nederlandstalig landsgedeelte op het gebied van de wetgeving in de eigen taal.

Dat is echter niet genoeg.

Hoe belangrijk ook het werk dat aldus is geleverd, hoe groot ook de invloed die het uiteraard moet heb-

ben op de latere wetten, vooral wanneer in de departementen wetsontwerpen worden voorbereid, toch blijkt uit de teksten die in het Staatsblad verschijnen dat het ideaal op het gebied van de goede Nederlandse teksten verre van bereikt is en dat het gebrek aan overeenstemming tussen teksten uit verschillende bronnen, die verwante onderwerpen behandelen, nog niet opgeheven is.

Men zal hierop antwoorden dat de Raad van State tot taak heeft, na onderzoek van het voorgelegde ontwerp de overeenstemming van de Nederlandse en de Franse tekst na te zien en te dier gelegenheid ook oog te hebben voor de juistheid van de Nederlandse taal en terminologie. Dit geschiedt inderdaad, maar niet altijd met het verhoopte resultaat.

Zo b.v. staat in het advies van de Raad van State, betreffende het ontwerp van de Wet van 9 juni 1971 tot regeling van de woningbouw en de aankoop van te bouwen of in aanbouw zijnde woningen, het volgende te lezen (Senaat, zitting 1969-1970, stuk 639 van 13 juli 1960, p. 20.): "In de Nederlandse tekst van het tweede lid van artikel 6 vervange men, ter overeenstemming met de Franse tekst, het woord 'Aansprakelijkheid' door 'vrijwaring'". Hierdoor gaat de tekst luiden als volgt: "De vrijwaring van de verkoper krachtens het voorgaande lid geldt mede ten aanzien van de achtereenvolgende eigenaars van het huis of appartement"; dit heeft kennelijk geen zin.

Het Franse lid begint met "La garantie due par le vendeur..." wat heel wat anders is dan "De vrijwaring van de verkoper...". Hoewel in het eerste lid van artikel 6 sprake is van de toepassing van de artikelen 1792 en 2270 B.W., en in het derde lid van de aansprakelijkheid van de verkoper, heeft men het geraden geacht in het tweede lid een tot verwarring leidende uitdrukking te gebruiken "ter overeenstemming met de Franse tekst".

In hetzelfde advies (p. 20) spreken de auteurs over "horizontale complexen" terwijl een blik in Fockema Andreae's *Rechtsgeleerd Handwoordenboek*, op het woord "Verdiepingseigendom" een betere terminologie had kunnen ingeven. Hetzelfde had kunnen gebeuren voor de term "privatieve gedeelten", door het opslaan van boek 5 van het nieuwe Nederlandse Burgerlijk Wetboek, nr. 5.10.1 (1) (2) (4) (5), waar sprake is van "gedeelten voor het uitsluitend gebruik" en "gedeelten die niet bestemd zijn om als afzonderlijk geheel te worden gebruikt".

Op dezelfde bladzijde stelt de Raad van State voor de letterlijke vertaling uit het Frans "basisakte" te stellen in plaats van "akte van splitsing". Deze term komt nochtans voor bij Fockema Andreae en in het reeds genoemde Nederlandse B.W. (zie Nieuw B.W., suppl. 33 (nov. 72), Boek 5 (ontwerp), uitgave Kluwer, Deventer, nr. 5.10.1.4.).

Een en ander is kennelijk geschied ter overeenstemming met de Franse tekst (zelden wordt de Franse tekst gewijzigd ter overeenstemming met de Neder-

landse tekst ; de dingen worden immers vaak eerst in het Frans gedacht en geschreven).

In een antwoord op de vraag nr. 13 van senator M. Vanhaegendoren (Senaat, Vragen en Antwoorden, zitt. 1972-1973, nr. 30 van 22 mei 1973, p. 1091) antwoordt de Eerste Minister dat het regeringslid dat een wetsontwerp voordraagt, voor de taalkundige juistheid van de teksten moet zorgen, en hij vervolgt : "Bovendien, wanneer het wetsontwerp aan het advies van de Raad van State wordt voorgelegd, wordt de overeenstemming tussen de Nederlandse en de Franse tekst ook door dit College nagezien."

Uit het hiervoren gegeven voorbeeld kan worden afgeleid dat onvermengd vertrouwen niet gewettigd is, wanneer men ziet op welke wijze de "overeenstemming" van de twee teksten opgevat wordt.

In hetzelfde antwoord op de parlementaire vraag wordt nog verwezen naar de taak van de Centrale Commissie voor de Nederlandse rechtstaal en bestuurstaal in België, die alle openbare besturen, de hoven en rechtbanken evenals de Raad van State van advies of voorlichting dient en, op dezer verzoek, Nederlandse teksten naziet en verbetert of voor Franse teksten een Nederlandse tekst opmaakt.

Daaruit blijkt, dat het verzoek om advies niet verplicht, en het advies niet bindend is, zodat ook hier niet de waarborg van een goede Nederlandse tekst gegeven is. Daarbij komt nog dat de teksten doorgaans dringend zijn en dat een advies over de Nederlandse tekst dan wel het laatste zal zijn waaraan men denkt.

Er moeten voor de nieuwe teksten andere middelen gezocht worden, wil men de zekerheid hebben dat ook daarin de taal voldoet aan de eisen die in onze tijd aan de overheidsteksten mogen gesteld worden.

Een eerste stap zou bestaan in een initiatief als het verplicht maken van de terminologie van het Sociaal-rechtelijk Woordenboek.

Er kan echter meer gedaan worden en men kan zich afvragen of de Cultuurraad ook daarin geen rol te spelen heeft.

Op de vraag of van overheidswege kan of mag opgetreden worden door middel van dwingende voorschriften in het kader van een gecoördineerd wets- en rechtstaalbeleid, wordt door het voorgaande wel een afdoend antwoord gegeven.

Tot staving nog een getuigenis uit een volkomen verschillende richting :

In een artikel over "Vaktaal en Volkstaal" in het *Rechtsgeleerd Magazijn* (XXXVIII, 1919, p. 1-22) schrijft prof. C.G.N. De Vooys aan de ene kant over het nut van een rechtstaalwoordenboek en aan de andere kant over de noodzakelijke steun van de overheid (p. 21) :

"(Een) woordenboek van de Rechtstaal zou voorschriften kunnen geven : woordbetekenissen begrenzen, synoniemische verschillen vaststellen, al of niet in overeenstemming met het algemene taalgebruik, zelfs

nieuwe 'onlogiese' onderscheidingen zouden dan de rechtstaal kunnen verrijken en het 'uitdrukkingsvermogen' vergroten, als ze maar stevig genoeg vastgelegd worden, want allereerst komt het aan op het gezag van zulke voorschriften. Een persoonlijke onderneming van een willekeurig geleerde zou niets uitwerken, maar een lichaam van toonaangevende rechtsgeleerden, gesteund door regeringsgezag, kan wel invloed krijgen."

De Vooys acht het daarbij nodig dat de wetgever en de schrijvers van wetenschappelijke handboeken samenwerken en besluit : "Werd het evenwicht tussen vaktaal en volkstaal daarbij bewaard, dan zou een dergelijke regeling van de rechtstaal voor de wetenschap en voor de praktijk van groot nut kunnen zijn". (p. 22).

Uit dit getuigenis van een befaamd taalkundige blijkt dat hij voor de rechtstaal aanvaardt, en zelfs geraden acht, datgene wat voor het algemeen taalgebruik uiteraard niet kan, namelijk het van overheidswege opleggen van regels van terminologie en taal.

Een zodanig optreden behoeft in onze tijd niet vreemd aan te doen. Heeft de Franse regering kortelings geen maatregelen genomen om de taal te zuiveren van het "franglais" en zulks op meer algemene gebieden dan de rechtstaal (zie de *Journal officiel* van 13 januari 1973, 3 en 12 januari 1974).

Gesteld dat men bij ons mocht overwegen tot regeling op het gebied van de rechtstaal over te gaan, op welke manier zou dit dan kunnen geschieden ?

Allereerst zouden bij wet of koninklijk besluit vaste richtlijnen voor de wetgevingstechniek kunnen worden uitgevaardigd, waarin voldoende plaats is ingeruimd voor aanwijzingen met betrekking tot de taal en de stijl van de wet en van de overheidsteksten. Men zou daartoe het Nederlandse voorbeeld kunnen volgen. Daar worden zulke richtlijnen uitgevaardigd bij een beschikking van de Minister-President ; ook de aanwijzingen inzake indeling en stijl van ambtelijke stukken worden op die officiële wijze ter kennis van de overheidsdiensten gebracht.

Onlangs is in Nederland overigens een nieuw initiatief ingeleid bij de Minister-President, door de voorzitter van de Tweede Kamer, de heer Vondeling. Het houdt in dat bij de departementen en bij het Parlement ambtenaren worden benoemd om toe te zien op de taal van de overheidsgepubliceerde teksten. Naar verluidt heeft dit voorstel bij de overheid de gewenste belangstelling opgewekt.

Tot het bereiken van een beter resultaat zou bij ons ook kunnen gedacht worden aan een orgaan dat belast is met het toezicht op de taalvorm van de wetten en besluiten. Hiervan gaat immers een grote invloed op de rechts- en bestuurstaal uit.

Prof. Emiel van Dievoet heeft indertijd, in een redevoering voor de Klasse der Letteren van de Koninklijke Vlaamse Academie in 1959, in dat verband een

voorstel gedaan (cfr. *De gelijkheidswet van 18 april 1898 en de vernederlandsing van onze wetgeving*, Palais der Academiën, Brussel, p. 9 e.v.).

Hij zag de oplossing in een college van taalassessoren, op te richten tussen de Dienst voor de overeenstemming der teksten en de Afdeling Wetgeving bij de Raad van State. Het zou de Nederlandse tekst en zijn overeenstemming met de Franse een eerste maal nazien alvorens de Kamer van de afdeling wetgeving de teksten te behandelen krijgt, en een tweede maal, nadat de Kamer het ontwerp van wet of van besluit heeft onderzocht en, eventueel, gewijzigd. Ook de vertaling van het advies van de Kamer zou aan het College worden meegedeeld, met het oog op de taal en de vorm van de Nederlandse versie.

Het College zou geleid worden door een jurist, gespecialiseerd in de Nederlandse rechtstaal, die de werkzaamheden onder de leden van het College verdeelt; een tweede jurist, eveneens gespecialiseerd in de Nederlandse rechtstaal en een taalkundige-Nederlands; aan de andere zijde, een jurist, gespecialiseerd in de Franse rechtstaal en een taalkundige-Frans.

De leden van het College, personaliteiten van eerste rang, bij voorkeur universiteitsprofessoren, speciaal bevoegd in de Nederlandse of de Franse rechtstaal, zouden "zich ertoe verbinden nu eens werkelijk en grondig de teksten in orde te brengen en in orde te houden, wat hun taal en hun eenvormigheid betreft. Zij zouden half-time arbeiden en de rang en de vergoeding genieten van de assessoren van de Afdeling Wetgeving". (p. 23-24)

Dit voorstel, dat overigens geen weerklank blijkt te hebben gevonden, was nog niet voldoende om de zekerheid te geven dat er goede teksten in het Staatsblad komen. In de eerste plaats omdat tal van teksten van wetten en besluiten niet door de Raad van State – en dus ook niet door het College van Taalassessoren – zouden worden behandeld; in de tweede plaats omdat de teksten bij de parlementaire behandeling, door het spel van de amendementen, nog heel wat wijzigingen ondergaan waarop het College geen vat meer zou hebben. Hoe belangrijker de tekst, hoe meer er in de parlementaire commissies en in de departementen aan gewerkt wordt.

De controle zou dienen te geschieden nadat de Raad van State eventueel het eerste werk gedaan heeft, gedurende of na de parlementaire behandeling, doch uiteraard vóór de eindstemming.

Men zou in dat verband kunnen denken aan een soort van vaste parlementaire commissie die in laatste instantie gezaghebbend advies zou geven inzake de formulering van de wet, en waarvan eventueel vertegenwoordigers de voorgestelde wijzigingen in de gespecialiseerde parlementscommissies gaan toelichten, met inachtneming van een welbegrepen overeenstemming der teksten die niet, zoals nu nog vaak het geval is, in een slaafs navolgen van de Franse tekst mag ontaarden.

Aan dat orgaan zouden de departementen eveneens

hun ontwerpen van koninklijke besluiten moeten voorleggen voor advies aangaande de taalvorm.

Het zou dienen te bestaan uit juristen en taalkundigen, die belangstelling hebben voor de rechtstaal, en buiten een kleine staf van medewerkers, moeten kunnen beschikken over een computer, ten einde niet door tijdrovende opzoekingen naar in andere teksten gebruikte terminologie geremd te worden.

Het zou voorts in voeling blijven met de vertaaldiensten van de departementen, om hun desgevraagd van advies te dienen, en eveneens met de bestaande commissies als Wetboekencommissie en Centrale Commissie, die rustiger kunnen arbeiden en op wier wetenschappelijk werk het zou kunnen steunen.

Een dergelijke instelling zou het mogelijk maken de taal van alle wetten en besluiten op gecoördineerde wijze vast te stellen en haar verbonden zijn met het Parlement zou aan haar adviezen het vereiste gezag verlenen.

In dat verband kan verwezen worden naar een ander voorstel van decreet, ingediend bij de Cultuuraad door de h. Leo Vanackere en mede ondertekend door de h. A. Van Hoorick, mevr. N. Van der Eecken-Maes en de h. H. De Croo (stuk 130 (1973-1974), Nr. 1). Het heeft als doel: "Oprichting van een commissie voor de Nederlandse rechts- en bestuurstaal".

Uitgaande van de bekende overwegingen stellen de indieners voor "een nieuwe impuls te geven aan het streven van vele verdienstelijke juristen, taalkundigen, magistraten, ambtenaren en hoogleraren om meer eenheid en vastheid te brengen in de Nederlandse rechts- en bestuurstaal". Zij wensen de bestaande Commissies te versmelten en het aldus ontstane orgaan onder de bevoegdheid van de wetgevende macht onder te brengen. Daarom luidt het eerste artikel: "Bij de Cultuuraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap wordt een Commissie voor de Nederlandse rechts- en bestuurstaal opgericht".

In art. 2 wordt dan de taak van die Commissie omschreven:

"1. Eenheid en vastheid brengen in de Nederlandse rechts- en bestuurstaal;

2. een woordenlijst van de juridische en ambtelijke terminologie opstellen;

3. authentieke Nederlandse teksten voorbereiden van de wetboeken en wetten waarvan nog geen dergelijke tekst bestaat;

4. alle instellingen en diensten, ongeacht of zij onder de uitvoerende, de wetgevende dan wel de rechterlijke macht ressorteren, van advies dienen op het stuk van de Nederlandse rechts- en bestuurstaal."

De eerste taak is in hoofdzaak die van de huidige Centrale Commissie voor de Nederlandse rechts- en bestuurstaal in België. Op dit gebied is nog heel wat werk te verrichten, vooral met betrekking tot de wetten waarvan wel een authentieke Nederlandse tekst bestaat. Zolang de jurist en de ambtenaar verplicht zijn slechte teksten te hanteren en te citeren, zal er

van een ware verbetering en eenmaking niet veel in huis komen.

De tweede taak is het opmaken van een woordenlijst (te vergelijken met het "Woordenboek van de Rechtstaal" waarover De Vooys spreekt in het hier-voren aangehaalde artikel). Dat is gedeeltelijk wat de huidige Terminologische Commissie doet (b.v. voor benamingen van ambten en bedieningen).

Bij dergelijke arbeid, die veelomvattend en langdurig is, zou samenwerking met Nederland dienen gezocht te worden, zoals dit het geval is met het hier-voren besproken Sociaalrechtelijk Woordenboek. Het is thans niet meer denkbaar dat men bij ons een terminologielijst zou opstellen waarin termen worden opgenomen die wel in onze wetteksten voorkomen, doch die verschillen van die welke in Nederland gangbaar zijn. Het voorstel van decreet tot oprichting van een Commissie tot eenmaking van de onderwijsterminologie in Nederland en België, gaat de richting van zodanige samenwerking uit (Cultuurraad, stuk 131 (1973-1974), Nr. 1).

Eenmaking in België, maar tevens tussen Nederland en België is mogelijk.

Uit de ervaring is mij gebleken dat de Nederlandse commissieleden voldoende kritisch kunnen optreden ten aanzien van hun eigen teksten en niet aarzelen om daarin verkeerd gebruikte termen te veroordelen. Dat kritiek mogelijk is op de teksten in Nederland, blijkt ook wel uit het thans aanhangig gemaakte voorstel van de "taalwachters" bij de departementen.

De derde taak, de voorbereiding van authentieke Nederlandse teksten wanneer die niet bestaan, is grotendeels reeds verricht. Uit de hiervoren gegeven lijst blijkt dat de voornaamste teksten van een door het Parlement goedgekeurde Nederlandse versie zijn voorzien.

Zoals in verband met de eerste taak, dient ook hier gezegd te worden dat vooral voor wetten die in de twee talen zijn goedgekeurd, en voor tal van besluiten, nog heel wat te doen is, alsmede voor alle nieuwe teksten, waarop toezicht vereist is.

Zal daartoe de vierde taak volstaan, van advies dienen? En als het advies niet gevraagd wordt? En zelfs als het bindend verklaard wordt, zal dan een bij de Cultuurraad opgerichte commissie een advies kunnen geven waardoor het Parlement (de wetgever) gedwongen wordt zijn teksten op een bepaalde manier te formuleren?

Dit zijn vragen waarop de indieners van het voorstel voorzeker antwoord kunnen geven. Dit blijkt evenwel niet uit de toelichting.

Wat ook het uiteindelijk resultaat zij van dit initiatief, de idee van een optreden vanwege de overheid om de rechts- en bestuurstaal te verbeteren, is zoals uit het voorgaande is gebleken, niet nieuw. Zij doet ons ook terugdenken aan het ontwerp van "Reichsprachgesetz" dat de Duitse advocaat H. Weck opnam aan het einde van zijn boek *Die Sprache im deutschen*

Recht (Berlijn, Carl Heymanns Verlag, 1913, p. 128-134).

Deze advocaat uit Charlottenburg, bezorgd om de zuiverheid van de taal in het algemeen en van de rechtstaal in het bijzonder, wil vooral voor de toekomst de eenheid van de Duitse taal en haar prestige bevorderen. Daartoe acht hij optreden van de wetgever noodzakelijk.

In zijn "Begründung" bij zijn ontwerp van wet geeft hij de volgende gedachten ter overweging:

- Een duidelijke, zuivere taal is de grondslag voor de kracht van de Staat en voor de kwaliteit van het recht.
- De idee van een "Staatliche Sprachpflege" is niet nieuw. Reeds bij de oprichting van de Pruisische Academie van Wetenschappen in 1700 werd zij tot uiting gebracht. Leibniz was er een der ijverigste vertegenwoordigers van.
- Op het gebied van het recht is een spoedige verbetering het meest nodig en ook het gemakkelijkst te verwezenlijken, daar de Staat de wetgevende macht bezit.
- Als men berekent welke voordelen voor de geestelijke en morele vorming van een volk liggen in de zorg voor zijn taal en hoe in het bijzonder een goede rechtstaal strijd, tijd en geld bespaart, kan men zeggen dat de te maken kosten niet opwegen tegen de te verwachten voordelen.

In art. 3 van het ontwerp wordt meer in het bijzonder over de rechtstaal gehandeld; in de volgende 7 artikelen wordt gesproken over het taalonderwijs (4), de verdere taak van het Reichssprachamt (5), het maandblad dat het moet uitgeven (6), aantal, benaming, rang van de leden (7, 8), de werkwijze (9), de geldmiddelen (10).

De vertaling van art. 3 luidt als volgt:

Het 'Reichssprachamt' moet de ontwerpen van alle rijks-wetten onderzoeken op taalgebied en daaromtrent voorstellen doen.

Bij de beraadslagingen van de wetgevende lichamen van Duitsland mogen leden van het 'Amt' te allen tijde het woord nemen betreffende de redactie van de wetten.

De ontwerpen van alle van de Keizer, de Bondsraad, de Rijkskanselier en de Rijksinstellingen uitgaande rechtsvoorschriften moeten, voor de openbaarmaking, aan het 'Sprachamt' worden voorgelegd.

Het "Amt" heeft ook de mogelijkheid om diegenen die zijn raadgevingen naast zich neerleggen te "bestrafen". Het laatste lid van art. 6, dat handelt over het maandelijks mededelingsblad, houdt immers in dat taalongerechtigden met naam en toenaam worden gepubliceerd, samen met voorstellen tot verbetering, wanneer het "Amt" een zodanige openbaarmaking nuttig acht.

De idee van taalkundig bevoegd advies bij de redactie van wetteksten wordt in onze tijd nog teruggevonden bij de Duitse jurist Hanswerner Müller, waar hij in zijn *Handbuch der Gesetzgebungstechnik* (Köln-Berlin, M. Carl Heymann, 1963, p. 93) schrijft: "Ein Rat wird noch viel zu wenig befolgt: über den Ent-

wurf eines Gesetzes die rein sprachliche Begutachtung einer auf die Reinhaltung der Sprache bedachten Vereinigung einzuholen". Het gaat hier blijkbaar niet om een overheidsorgaan dat met gezag optreedt, maar om een vereniging van gezaghebbende specialisten. Het principe van het bevoegde taaladvies blijft hetzelfde.

Diegenen die instaan voor de zorg voor onze cultuur en dus ook voor de bloei van de taal die deze cultuur

schraagt, zullen het best kunnen oordelen of initiatieven als de hier beschrevene moeten of kunnen genomen worden.

Zeker is dat voor de Nederlandse taal, inzonderheid de rechtstaal, in België nog heel wat initiatieven zullen nodig zijn, en nog heel wat tijd zal verlopen alvorens een bevredigend resultaat zal bereikt zijn.

J. LELIARD

DE BELASTING OVER DE TOEGEVOEGDE WAARDE ALS BESTANDDEEL VAN SCHADEVERGOEDING IN GEVAL VAN CIVIELRECHTELIJKE AANSPRAKELIJKHEID

Blijkens de recente rechtspraak is er een controverse ontstaan nopens de vraag of de BTW een bestanddeel is van de aan het slachtoffer van een onrechtmatige daad verschuldigde schadevergoeding.

Wie krachtens de artikelen 1382 e.v. B.W. aansprakelijk is voor aan een ander berokkende schade, moet de benadeelde vergoeden. In principe moet hij de schade herstellen; de herstelling in natura, het beschadigde opnieuw in zijn oorspronkelijke toestand brengen, is de uit art. 1382 voortvloeiende regel, maar in heel veel gevallen wordt de effectieve herstelling vervangen door het betalen van een schadevergoeding, die de volledige door de benadeelde geleden schade moet dekken.

Als nu de schadelijder de schade laat herstellen, moet hij daarvoor meestal aan de aannemer van de herstelling niet alleen de prijs, maar ook de daarop verschuldigde BTW betalen. Op het eerste gezicht lijkt de BTW dan ook deel uit te maken van de door de aansprakelijke derde verschuldigde schadevergoeding. Dat dit echter niet zo evident was, blijkt uit de rechtspraak m.b.t. gevallen waarin de Staat de benadeelde partij was. In de volgende paragraaf wordt een overzicht van deze rechtspraak gegeven, waarna een summier uiteenzetting van het BTW-stelsel volgt ten einde het probleem in een derde paragraaf meer algemeen te onderzoeken.

§ 1. De Staat als benadeelde

Als de Staat een werk laat uitvoeren om de door een derde aan zijn patrimonium veroorzaakte schade te laten herstellen, moet hij aan de aannemer van het werk – althans indien deze een BTW-belastingplichtige is en de uitvoering van de herstelling een belastbare handeling is – niet alleen de prijs, maar ook de daarop verschuldigde BTW betalen.

Volgens een deel van de rechtspraak kan hij van de aansprakelijke derde geen terugbetaling van de BTW eisen. Deze stelling steunt op de overweging, dat de aannemer die de BTW ontvangt, deze eigenlijk voor rekening van de schatkist int, want hij moet het ontvangen bedrag aan de fiscus overmaken. De door een of ander ministerie aan de aannemer betaalde BTW komt eigenlijk toch ten goede aan het Ministerie van

Financiën, dat deze BTW als belastingopbrengst ontvangt. En aangezien de Staat slechts één rechtspersoon is, is de aldus betaalde BTW geen schade voor de schatkist in de zin van art. 1382 en moet de aansprakelijke derde deze BTW niet vergoeden. Zo besliste Corr. Hasselt, 12 oktober 1972, *J.Liège*, 1972-73, 300: "L'auteur d'un dommage, causé à l'Etat belge, n'est pas débiteur de la TVA, car si les budgets des différents départements sont séparés, l'Etat a un patrimoine et une personnalité juridique uniques et perçoit en définitive cette taxe". In dezelfde zin: Pol. Doornik, 19 oktober 1972 (Ministerie van Openbare Werken t/ Rasmont) en Pol. Nijvel, 8 december 1972 (Ministerie van Openbare Werken t/ Gouimet).

Volgens een tweede stelling kan de Staat de aan de aannemer betaalde BTW van de aansprakelijke derde terugvorderen (Vred. Ieper, 2e kanton, 29 december 1972, *R.W.*, 1972-73, 1257; Corr. Kortrijk, 19 januari 1973, onuitg.; Corr. Brussel, 29 juni 1973, *J.T.*, 1973, 569; Pol. Dinant, 21 december 1972, *T. Vred.*, 1973, 255).

Deze rechtspraak steunt op de vaststelling, dat de Staat, volgens art. 6 van het Wetboek van de BTW geen belastingplichtige is. Slechts belastingplichtigen kunnen de door hen betaalde BTW recupereren, dank zij de aftrekregeling van art. 45 e.v. van hetzelfde wetboek. De Staat verkeert dus in de positie van "verbruiker" en draagt derhalve de economische last van de BTW (zie hierna, § 2). Daar de Staat op grond van art. 1382 B.W. recht heeft op integrale schadeloosstelling, heeft hij ook recht op teruggave van de aan de aannemer betaalde BTW. Dat deze aan het Ministerie van Financiën ten goede komt, is niet ter zake, want het is het gevolg van de toepassing van de belastingwetten. De aan de Staat toekomende belasting en de schadevergoeding die hij kan eisen, steunen op twee verschillende rechtsgronden. De artikelen 2, 3 en 11 van de Wet van 28 juni 1963 op de Rijkscomptabiliteit hebben tot gevolg dat er geen compensatie is, noch "double emploi" tussen ontvangsten en uitgaven van de verschillende departementen.

Deze laatste stelling werd aangenomen door Cass., 29 mei 1973, *R.W.*, 1973-74, 312, *J.T.* 1973, 656, met noot van G.A. DAL.

Daardoor zijn echter niet alle problemen uit de weg geruimd. Op de vraag of een aansprakelijke derde de BTW ook moet vergoeden aan een schadelijder die wel een BTW-belastingplichtige is, kwam tot nu toe geen antwoord.

§ 2. Het BTW-stelsel

Door de Wet van 3 juli 1969 tot invoering van het Wetboek van de Belasting over de Toegevoegde Waarde (*Staatsblad*, 17 juli 1969) werd vanaf 1 januari 1971 in België het stelsel van de belasting over de toegevoegde waarde ingevoerd ter vervanging van sommige met het zegel gelijkgestelde taxes. Dit gebeurde om te voldoen aan de richtlijnen van de Raad van Ministers van de Europese Gemeenschappen betreffende de harmonisatie van de wetgevingen der lid-staten inzake omzetbelasting.

1. De belastingplichtige

De "belastingplichtige", de belangrijkste figuur in het BTW-stelsel, wordt gedefinieerd in art. 4 van het wetboek: "Belastingplichtige is ieder wiens werkzaamheid erin bestaat geregeld en zelfstandig, met of zonder winstoogmerk, hoofdzakelijk of aanvullend, leveringen van goederen of diensten te verrichten die in dit wetboek zijn omschreven".

De omschrijving van de belastbare leveringen van goederen of diensten wordt gegeven in de artt. 2, 3 en 9 voor de goederen, en in de artt. 18 en 19 voor de diensten.

"Goederen" in de zin van het BTW-wetboek zijn alle uit hun aard roerende goederen (niet: onlichamelijke roerende goederen), de lichamelijke roerende voorwerpen gebruikt voor de dienst en de exploitatie van onroerende goederen en sommige onroerende goederen. Voor een meer gedetailleerde uiteenzetting van deze en andere begrippen moge verwezen worden naar de BTW-handleiding, uitgegeven door het Ministerie van Financiën, Administratie van de BTW, Registratie en Domeinen. Zie ook A. TIBERGHEIN, *Handboek van Fiscaal Recht*, Brussel, 1971, pp. 274-345.

Van de belastbare "diensten" wordt in de artt. 18 en 19 een beperkende opsomming gegeven, waarvan het belangrijkste element is "de uitvoering ingevolge een contract onder bezwarende titel van welke handeling ook die tot voorwerp heeft: 1° een materieel of intellectueel werk dat zelfstandig wordt verricht" (art. 18. § 1).

De regel is dat de levering van die goederen en diensten slechts belastbaar is, als ze in België gebeurt en verricht wordt door een belastingplichtige in de uitoefening van zijn beroepswerkzaamheden (art. 2, 1°). Er zijn echter uitzonderingen: de levering van sommige goederen is altijd belastbaar ongeacht door wie ze verricht wordt, of is aan een bepaalde regeling onderworpen (art. 2, 3°: automobielen en motorrijwielen; art. 8, §§ 2 en 3: speciale regeling voor nieuwe gebouwen).

Er is dus een wisselwerking tussen twee definities:

enerzijds is een belastingplichtige diegene die belastbare leveringen van goederen of diensten verricht, anderzijds zijn de leveringen van goederen of diensten belastbaar als ze verricht worden door een belastingplichtige in de uitoefening van zijn beroepswerkzaamheid.

2. Gevolgen

Wanneer een persoon een belastingplichtige is doordat hij aan de bepalingen van art. 4 voldoet, zijn in principe al zijn leveringen van goederen en diensten aan de BTW onderworpen, voor zover ze gebeuren in het kader van de uitoefening van zijn beroepswerkzaamheid.

Met beroepswerkzaamheid wordt in feite een geregelde werkzaamheid bedoeld, d.w.z. een opeenvolging (desnoods met min of meer lange tussenpozen) van handelingen, die niet noodzakelijk moeten gedaan worden om bestaansmiddelen te verwerven. Handelingen van de belastingplichtige buiten het kader van zijn geregelde werkzaamheden moeten echter beschouwd worden als handelingen van een niet-belastingplichtige; ze zijn derhalve niet belastbaar.

Voor zijn belastbare leveringen moet de belastingplichtige aan zijn klanten niet alleen de prijs, maar ook de op die prijs berekende BTW in rekening brengen. In principe wordt de verschuldigde BTW berekend met als maatstaf de prijs en de andere aan de klant opgelegde lasten (art. 26). In sommige gevallen schrijft de wet een minimum maatstaf voor (o.m. bij invoer, bij levering van automobielen).

De belastingplichtige moet de door de klant verschuldigde BTW boven de prijs afzonderlijk in rekening brengen door middel van een factuur, die hij, weer in principe, aan zijn klant moet overhandigen.

De BTW die de belastingplichtige op die manier van zijn klanten ontvangt, moet hij aan de fiscus overmaken. De BTW-belastingplichtige is in feite een "belastingontvanger", iemand die de BTW voor rekening van de schatkist int.

Het specifieke van het BTW-stelsel is in de artt. 45 e.v. geregelde aftrek. De belastingplichtige moet niet alle BTW-sommen, die hij van zijn klanten ontvangen heeft, aan de fiscus overmaken: hij mag de BTW die hij zelf aan zijn leveranciers betaald heeft, aftrekken, en slechts het saldo wordt aan de schatkist gestort. De BTW die mag afgetrokken worden, is die welke geheven werd op de aan de belastingplichtige geleverde goederen en verleende diensten en op de door hem ingevoerde goederen, voor zover hij die goederen en diensten gebruikt voor het verrichten van aan de belasting onderworpen handelingen, voor handelingen die krachtens de artt. 39-43 vrijgesteld zijn (uitvoer, entrepot, zeevervoer en internationaal luchtvervoer van personen, leveringen aan ambassades, enz.) en tenslotte voor handelingen in het buitenland, als is aangetoond dat ze behoren tot de beroepswerkzaamheid die de belastingplichtige in België uitoefent. In bepaalde gevallen (zie o.m. art. 100) is het recht op aftrek beperkt,

wat de op levering van bedrijfsmiddelen geheven BTW betreft.

3. *Overheidslichamen*

De Staat, de provincies, de gemeenten en de openbare instellingen zijn geen belastingplichtigen (art. 6, 1e lid).

De Koning kan ze evenwel als belastingplichtige aanmerken als ze geregeld de economische werkzaamheid van een producent, een handelaar of een dienstverrichter uitoefenen (art. 6, 2e lid). De Koning heeft van die bevoegdheid gebruik gemaakt (K.B. nr. 26 van 2 december 1970) om bepaalde overheidsdiensten als belastingplichtige aan te merken (b.v. de B.D.B.H., de A.S.L.K., de R.T.T., het Belgisch Staatsblad) en om bepaalde handelingen verricht door de diensten en regio's van de Staat, de provincies en de gemeenten, alsmede van de openbare instellingen aan de B.T.W. te onderwerpen (b.v. de levering van water, gas, elektriciteit en stroom).

§ 3. *De BTW bij schadeloosstelling*

Dank zij de aftrekregeling kan de BTW-belastingplichtige de BTW die hijzelf betaald heeft aan zijn leveranciers, onder bepaalde voorwaarden recupereren. Hij draagt derhalve niet de economische last van de belasting over de toegevoegde waarde. Een niet-belastingplichtige kan dat niet. Daaruit volgt dat de aan de aannemer van herstellingen betaalde BTW in sommige gevallen door de toepassing van de aftrekregeling door de schadelijder gerecupereerd kan worden, in andere gevallen niet. Op grond van die vaststelling moet onderscheid gemaakt worden al naar gelang degene die schade geleden heeft al dan niet belastingplichtige is.

1. *De benadeelde is geen BTW-belastingplichtige*

Als het slachtoffer geen BTW-belastingplichtige is, kan hij de aftrekregeling niet toepassen en kan hij de BTW die hij aan de aannemer van de herstelling betaald heeft, niet recupereren. De BTW is dus voor hem een schadepost in de zin van de artt. 1382 e.v. B.W. en moet dus door diegene die de schade door zijn onrechtmatige daad veroorzaakt heeft, vergoed worden. Art. 1382 verplicht immers tot integrale schadevergoeding. Dat is ook het geval als de Staat schade lijdt, want de Staat is in principe geen BTW-belastingplichtige. Het feit dat de door de Staat betaalde BTW uiteindelijk toch opnieuw in de schatkist terecht komt doet niet ter zake. De dienstverrichting door de aannemer van herstellingen geeft de Staat recht op de daarop verschuldigde BTW op grond van de belastingwetten, ongeacht wie de klant is van de aannemer. Dat de klant nu toevallig de Staat zelf is, verandert daaraan niets. Als medecontractant van de aannemer draagt de Staat de economische last van de BTW. De schadeverwekker moet dus op grond van art. 1382 B.W. die economische last vergoeden.

2. *De benadeelde is wel belastingplichtige*

In dit geval moet onderscheid gemaakt worden al

naar gelang de schade toegebracht is aan de bedrijfsmiddelen en de goederen bestemd voor de uitoefening van de beroepswerkzaamheid of aan de privé-goederen van de benadeelde. In de eerste hypothese kan de benadeelde als BTW-belastingplichtige de BTW die hij aan de aannemer van de herstelling betaald heeft, geheel of gedeeltelijk aftrekken en derhalve recupereren. In de mate waarin hij kan aftrekken draagt hij dus niet de economische last van de BTW. De aansprakelijke derde moet dan de BTW niet of slechts gedeeltelijk vergoeden, want de benadeelde heeft slechts recht op integrale schadevergoeding, niet op winst. Indien de aansprakelijke derde ook de afgetrokken BTW moest vergoeden, dan zou de BTW-belastingplichtige een winst realiseren, daar hij de BTW die hij aldus van de derde ontvangt, niet aan de fiscus moet afdragen. De BTW is door de derde immers niet verschuldigd wegens een belastbare levering van goederen of diensten, maar op grond van de artt. 1382 e.v. B.W. Uit de artt. 10 en 18, § 1, van het BTW-wetboek blijkt trouwens dat een belastbare levering een contract onder bezwarende titel veronderstelt, en dat is hier uiteraard niet het geval.

Een cijfervoorbeeld kan de redenering misschien verduidelijken. In de veronderstelling dat een belastingplichtige 1.000 fr. BTW van zijn klanten ontvangt en zelf 600 fr. aan zijn leveranciers betaalt, moet hij 400 fr. aan de fiscus betalen. Wanneer hij de schade die hij ten gevolge van een onrechtmatige daad geleden heeft, laat herstellen en daarop 100 fr. BTW betaalt die hij kan aftrekken, dan betaalt hij aan de fiscus nog $1.000 - 700 = 300$ fr. De belastingplichtige rekent de BTW aan de aansprakelijke derde aan naast de prijs zelf. Hij ontvangt dus 100 fr. BTW, maar hij moet dit bedrag niet aangeven, daar het niet het gevolg is van een belastbare handeling: hij kan het dus in de zak steken, maar dat is uiteraard niet de bedoeling van art. 1382 B.W.

Wanneer de schade echter toegebracht wordt aan de privé-goederen van de belastingplichtige, kan hij de aan de aannemer van de herstelling betaalde BTW niet aftrekken. Hetzelfde geldt als de schade toegebracht is aan een goed dat door de BTW-belastingplichtige bestemd wordt voor andere doeleinden dan beroepsdoeleinden. In beide gevallen moet de aansprakelijke derde ook de BTW vergoeden zoals in het geval waarin het slachtoffer aan wie de vergoeding verschuldigd is, geen BTW-belastingplichtige is.

Als besluit kan dus gezegd worden dat de derde, aansprakelijk voor de door zijn onrechtmatige daad veroorzaakte schade, in sommige gevallen niet alleen de voor de herstelling betaalde prijs, maar ook de BTW moet vergoeden. De omvang van de verschuldigde schadevergoeding hangt af van de BTW-toestand van de benadeelde. Uiteraard is het de taak van de benadeelde te bewijzen hoeveel schade hij ten gevolge van de onrechtmatige daad van de derde geleden heeft.

Hubert PARREIN

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER—16 MEI 1973

Voorzitter : de h. Wauters

Raadsheer-verslaggever : de h. Janssens

Advocaat-generaal : de h. Lenaerts

Advocaat : Mr. H. Simont

Werkloosheid—Passende dienstbetrekking—Wettelijke criteria—Overwegingen van familiale aard—Onbeschikbaarheid voor de algemene arbeidsmarkt.

De bepaling van art. 46, 1°, van het Ministerieel Besluit van 4 juni 1964, krachtens welke overwegingen van familiale aard, behoudens wanneer zij een zwaar beletsel vormen, zonder invloed op het passend karakter van de dienstbetrekking zijn, vindt geen toepassing, wanneer de werkloze door het aanvoeren van een zelfs gerechtvaardigde reden om een aangeboden dienstbetrekking te weigeren een zodanig voorbehoud voor de hervatting van de arbeid maakt, dat hij onbeschikbaar voor de algemene arbeidsmarkt wordt.

Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening t/ Kerkhofs

Gelet op het bestreden arrest, op 13 oktober 1971 door het Arbeidshof te Brussel, afdeling Antwerpen, gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 131, inzonderheid paragraaf 1, 133, inzonderheid het laatste lid, van het koninklijk besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid, gewijzigd wat artikel 133 betreft door de koninklijke besluiten van 26 januari en 24 oktober 1967, 46 van het ministerieel besluit van 4 juni 1964 inzake werkloosheid, 97 van de Grondwet, 1134, 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het bestreden arrest dat aanneemt, zoals eiser betoogde, dat verweerster voor de algemene arbeidsmarkt onbeschikbaar is vermits zij de enige persoon is die haar zwaar zieke echtgenoot kan verzorgen, en dat zij om deze reden geen enkele van de haar aangeboden passende dienstbetrekkingen kan aanvaarden, niettemin beslist, bij bevestiging van het beroepen vonnis, dat verweerster niet van de werkloosheidsuitkeringen mag uitgesloten worden om de reden dat artikel 46 van voormeld ministerieel besluit van 4 juni 1964 "duidelijk" bepaalt dat "overwegingen van familiale aard, inzonderheid kinderlast, zonder invloed zijn op het passend karakter van de dienstbetrekking, behoudens wanneer zij een zwaar beletsel vormen", en dat het hof oordeelt "dat dergelijke omstandigheden tijdelijk een zwaar beletsel vormen voor Kerkhofs (thans verweerster) voor het aanvaarden van een passende dienstbetrekking",

terwijl de als werkzoekende ingeschreven werkloze, die voor zijn wedertewerkstelling zodanig voorbehoud maakt dat hij onbeschikbaar voor de algemene arbeidsmarkt wordt, van het recht op werkloosheidsuitkering uitgesloten is ; voorts, hoewel artikel 46 van het ministerieel besluit van 4 juni 1964 bepaalde criteria voor de passende dienstbetrekking aangeeft, het nochtans aan de beoorde-

ling van die onbeschikbaarheid vreemd is ; daaruit volgt dat het arrest in strijd met de wet aan verweerster het voordeel van de werkloosheidsuitkeringen heeft laten behouden (schending van alle in het middel aangeduide bepalingen) ;

en terwijl althans deze redenen de bestreden beslissing niet wettelijk kunnen rechtvaardigen (schending van artikel 97 van de Grondwet), nu zij het niet mogelijk maken te bepalen of de feitenrechters verweerster het genot van de uitkeringen hebben laten behouden, omdat de weigering elke passende dienstbetrekking, door eiser aangeboden, te aanvaarden, de werkzoekende niet onbeschikbaar voor de algemene arbeidsmarkt maakt wanneer die weigering haar oorzaak vindt in overwegingen van familiale aard die een zwaar beletsel vormen (schending van de in het middel aangeduide artikelen, uitgezonderd de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek), dan wel of zij integendeel geoordeeld hebben dat eiser verweerster had uitgesloten wegens weigering van een passende dienstbetrekking, hoewel deze weigering gewettigd was wegens de overwegingen van familiale aard die zij deed gelden, in welk geval het arrest het gerechtelijk contract en de bewijskracht van de akte van hoger beroep en van de namens eiser ingediende conclusie zou hebben geschonden (schending van alle in het middel aangeduide artikelen) ;

Overwegende dat naar luid van het arrest het gewestelijk bureau van eiser besliste verweerster "van de uitkeringen uit te sluiten" omdat zij "zulk voorbehoud gemaakt had voor haar wedertewerkstelling, dat zij onbeschikbaar was voor de algemene arbeidsmarkt", en eiser in hoger beroep voorhiel "dat haar inschrijving als werkzoekende louter fictief is en zij niet beschikbaar is voor de algemene arbeidsmarkt" ; dat het arrest hierop antwoordt dat verweerster artikel 46 van het ministerieel besluit van 4 juni 1964 inzake werkloosheid mag invoeren en, bij bevestiging van het beroepen vonnis, beslist dat "zij niet van de werkloosheidsuitkeringen mag uitgesloten worden" ;

Overwegende dat enerzijds het eerste lid van artikel 133 van het koninklijk besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid voorschrijft dat de werkloze die als werkzoekende moet ingeschreven zijn, elke passende dienstbetrekking die hem wordt aangeboden, moet aanvaarden ; dat hoofdstuk V van het ministerieel besluit van 4 juni 1964 inzake werkloosheid voorschrijft tot uitvoering van artikel 133 van het voormelde koninklijk besluit bevat betreffende vaststelling van de criteria van de passende dienstbetrekking en in artikel 46, 1°, van dit hoofdstuk wordt bepaald dat zonder invloed op het passend karakter van de dienstbetrekking zijn overwegingen van familiale aard, behoudens wanneer zij een zwaar beletsel vormen ;

Overwegende dat anderzijds, luidens lid 4 van hetzelfde artikel 133, geacht wordt niet bereid te zijn een passende dienstbetrekking te aanvaarden, de werkloze die voor de hervatting van de arbeid dusdanig voorbehoud maakt, dat hij onbeschikbaar wordt voor de algemene arbeidsmarkt ; dat het passend karakter van de aangeboden dienstbetrekking voor de toepassing van deze bepaling niet

in aanmerking komt; dat, zelfs indien de door de werkloze ingeroepen reden zijn weigering om een aangeboden dienstbetrekking te aanvaarden kan rechtvaardigen, de werkloze geen aanspraak op werkloosheidsuitkering heeft, wanneer hij door het inroepen van die reden dusdanig voorbehoud voor de hervatting van de arbeid maakt, dat hij onbeschikbaar voor de algemene arbeidsmarkt wordt;

Overwegende dat het arbeidshof derhalve ten onrechte artikel 46 van het ministerieel besluit van 4 juni 1964 inroept om de toepassing van het vierde lid van artikel 133 van het koninklijk besluit van 20 december 1963 uit te sluiten en aldus deze artikelen schendt;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest,

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Gelet op artikel 1017, lid 2, van het Gerechtelijk Wetboek, veroordeelt eiser in de kosten;

Verwijst de zaak naar het Arbeidshof te Gent.

NOOT—Zie Cass., 28 maart 1973, R.W., 1973-74, 1336.

HOF VAN CASSATIE

1^e KAMER—10 JANUARI 1974

Voorzitter: de h. Perrichon

Raadsheer-verslaggever: de h. Ligot

Eerste advocaat-generaal: de h. P. Mahaux

Advocaten: Mrs. H. De Bruyn en J. Fally

Hinder—Art. 544 B.W. kan toepassing vinden bij stoornis van het evenwicht tussen het recht van de eigenaar van een goed en dat van de huurder van een naburig goed.

Art. 544 B.W. heeft betrekking op de beperkingen van het eigendomsrecht die door de noodwendigheden van nabuurschap geboden zijn.

De verbreking van het evenwicht door een stoornis die de grens van de gewone ongemakken van nabuurschap overschrijdt, kan bestaan tussen het recht van de eigenaar en dat van de huurder van naburige goederen.

Hoewel van deze rechten het ene een zakelijk recht en het andere een persoonlijk recht is, hebben ze op hetzelfde voorwerp betrekking, aangezien de huurder krachtens het huurcontract beschikt over een van de bevoegdheden van het eigendomsrecht, nl. het genot van de zaak.

Voor zover de buurschapsstoornis aan dit bestanddeel van het eigendomsrecht afbreuk doet, kan de huurder die een nabuur is, tegen de eigenaar die een andere nabuur is, optreden tot betaling van een vergoeding tot herstel van het evenwicht tussen de rechten van genot.

Belgische Staat t/ Depinchart e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 15 mei 1972 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Wat de tweede en derde verweerster betreft:

Overwegende dat, daar tussen eiser en de tweede en

derde verweerster voor de feitenrechter niet regelmatig enig geding was aangespannen en te hunnen voordele tegen eiser geen enkele veroordeling was uitgesproken, de voorziening niet ontvankelijk is;

Dat het in het geding betrekken van deze verweersters ten deze geldt als een oproeping tot bindendverklaring van het arrest;

Wat de eerste verweerster betreft:

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 543, 544, 1709, 1726 van het Burgerlijk Wetboek, 11 en 97 van de Grondwet,

doordat, na te hebben vastgesteld dat eiser heeft geconcludeerd dat de niet-ontvankelijkheid van de op grond van artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek tegen hem ingestelde rechtsvordering, omdat mevrouw Castel, in wier rechten de eerste verweerster is getreden, geen eigenares doch huurster was van het pand dat de zogenaamde stoornissen van nabuurschap heeft ondergaan en dat, naar zijn mening, alleen de eigenaar ontvankelijk is om zich op die wetsbepaling te beroepen, het arrest de rechtsvordering nummer 30.467 ontvangt in zoverre ze door de eerste verweerster ingesteld, tegen eiser gericht en op artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek gegrond was, eiser veroordeelt om aan verweerster een provisionele schadevergoeding van 190.000 frank te betalen, vervolgens, alvorens voor het overige recht te doen, een accountant aanstelt die onder meer als opdracht heeft, van einde mei 1961 tot juni 1962, per maand de nettowinst en de eventuele verliezen van het handelsbedrijf van mevrouw Castel te berekenen, en eiser veroordeelt in de acht tienden van de kosten van eerste aanleg en hoger beroep die tot nog toe door alle betrokken partijen voor de feitenrechters werden gemaakt, en aldus beslist op grond dat een huurder, evenals een vruchtgebruiker, beschikt over een onderdeel van het eigendomsrecht; dat, voor zover de buurschapsstoornis afbreuk doet aan hun recht van genot, de huurder of de vruchtgebruiker burens zijn en dat men niet inziet op welke grondslag men hen zou kunnen beletten om, evenals de eigenaar, tegen een andere nabuur op te treden binnen de grenzen van de rechten die zij krachtens hun contract of krachtens de wet bezitten, dat, gelet op de omvang en de duur, de buurschapsstoornissen die mevrouw Castel heeft moeten ondergaan bovenmatig zijn geweest en dat dus de Staat, als opdrachtgever, terecht gehouden is om haar, zelfs bij ontstentenis van elke fout van de aannemers of van hemzelf, een vergoeding voor haar nadeel te betalen,

terwijl een huurder, als zodanig, niet beschikt over een onderdeel van het eigendomsrecht en hij, wanneer hij in zijn genot wordt gestoord ten gevolge van de niet foutieve uitoefening door een naburige eigenaar van zijn eigendomsrecht, tegen deze eigenaar geen vordering kan instellen op grond van artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek, daar een verhaal wegens bovenmatige buurschapsstoornissen, dat op artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek is gegrond, een verbreking van het evenwicht tussen twee eigendomsrechten onderstelt; een huurder, die geen enkel zakelijk recht op het door hem bewoonde goed doch een persoonlijk recht van genot heeft, vreemd is aan een evenwichtsverbreking in verband met het eigendomsrecht van zijn verhuurder en door de toepassing van artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek alleen de bovenmatige schade van de eigenaar van het gestoorde erf kan worden vergoed, met welke

schade niet kan worden gelijkgesteld het nadeel van een huurder die in zijn recht van genot werd gestoord :

Overwegende dat het middel, voor zover het gegrond is op artikel 97 van de Grondwet, niet ontvankelijk is daar het niet vermeldt in welk opzicht deze bepaling werd geschonden ;

Overwegende dat artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek betrekking heeft op de beperkingen van het eigendomsrecht die door de noodwendigheden van nabuurschap geboden zijn ;

Dat de verbreking van het evenwicht door een stoornis die de grens van de gewone ongemakken van nabuurschap overschrijdt tussen het recht van de eigenaar en dat van de huurder van naburige goederen kan bestaan ;

Dat hoewel van deze rechten het ene een zakelijk recht en het andere een persoonlijk recht is, ze echter op hetzelfde voorwerp betrekking hebben, vermits de huurder krachtens het huurcontract beschikt over een van de bevoegdheden van het eigendomsrecht, namelijk het genot van de zaak ;

Dat, voor zover de buurschapsstoornis afbreuk doet aan dit bestanddeel van het eigendomsrecht, de huurder die een nabuur is tegen de eigenaar die een andere nabuur is kan optreden tot betaling van een vergoeding tot herstel van het evenwicht tussen de rechten van genot ;

Dat hieruit volgt dat het arrest, zonder de in het middel vermelde wettelijke bepalingen te schenden, heeft kunnen beslissen dat eiser, als eigenaar, verplicht was de eerste verweerster mevrouw Depinchart, die in de rechten van de huurster van het naburige goed is getreden, schadeloos te stellen ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het arrest de rechtsvorderingen gedeeltelijk heeft toegewezen die de eerste verweerster als overnemer van de rechten van mevrouw Castel tegen eiser had ingesteld zowel op grond van de artikelen 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek als van artikel 544 van hetzelfde wetboek, zonder te letten op het verweermiddel in de conclusie van eiser volgens hetwelk eiser deed gelden "dat uit de gegevens van de zaak blijkt te volgen dat Paulette Castel-Dechamps zich niet op de hoedanigheid van huurster kan beroepen vermits haar zogenaamde verhuurster, Depinchart, die zelf het pand in huur had, niet mocht onderverhuren", en aldus dat verweermiddel impliciet buiten beschouwing heeft gelaten zonder ervan de verwerping te motiveren ;

Overwegende dat de rechter niet verplicht was te antwoorden op een verweer dat is voorgedragen in bewoordingen waaruit twijfel blijkt ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

En overwegende dat de verwerping van de voorziening alle belang ontnemt aan de vordering tot bindend-verklaring van het arrest ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening en de oproeping tot bindend-verklaring van het arrest ;

Veroordeelt eiser in de kosten.

NOOT—Vorenstaand arrest verwerpt het cassatieberoep tegen Hof Brussel, 15 mei 1972, *Pas.*, 1972, II, 147. *Verg.* : R. DERINE en P. HAMELINK, „Overzicht van rechtspraak (1969-1972) - Zakenrecht", *T.P.R.*, 1973, 803, nr. 30.

HOF VAN CASSATIE

1^e KAMER—18 JANUARI 1974

Voorzitter : Ridder Rutsaert

Raadsheer-verslaggever : de h. de Vreese

Advocaat-generaal : de h. Colard

Advocaten : Mrs. J. Fally en H. De Bruyn

Faillissement—Art. 465 Fw.—Termijn van hoger beroep tegen vonnissen "gewezen in zaken van faillissement"—Betwisting over de tegenstelbaarheid van een hypothecaire inschrijving vóór de faillietverklaring maar na het indienen van het verzoek tot gerechtelijk akkoord.

De vonnissen "gewezen in zaken van faillissement", waartegen het hoger beroep naar luid van art. 465 Fw. binnen vijftien dagen na de betekening moet worden ingesteld, zijn de vonnissen die uitspraak doen over vraagstukken die uit het faillissement voortspruiten ; niet bedoeld zijn de betwistingen die, hoewel in de loop van het faillissement gerezen, een oorzaak hebben die onafhankelijk is van de faillissementswetgeving of van de staat van faillissement, en die ook buiten het faillissement kunnen ontstaan.

De vraag of, in geval van faillissement na verwerping van een verzoek tot gerechtelijk akkoord, een inschrijving van wettelijke hypotheek, genomen vóór de faillietverklaring maar na het indienen van het verzoek tot gerechtelijk akkoord en tijdens de door de rechtbank vastgestelde periode van staking van betalingen, al dan niet nietig is ten aanzien van de boedel, is een betwisting die van de wetgeving op het faillissement geenszins onafhankelijk is en die niet buiten het faillissement kon ontstaan.

Belgische Staat t/ Mr. Dauwe q.q.

Gelet op het bestreden arrest, op 8 juni 1972 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 465 van het Wetboek van koophandel (wet van 18 april 1851), 5, 11, 24 van de wetten betreffende het gerechtelijk akkoord, gecoördineerd bij het besluit van de Regent van 25 september 1946, en 1051 van het Gerechtelijk Wetboek,

doordat, nadat verweerder eiser had gedaagd om ten opzichte van de faillissementen van de vennootschap Bouwondernemingen Sleenckx en van haar vennoten, de litisconsorten Sleenckx, faillissementen die waren verklaard op 7 oktober 1970 ten gevolge van de verwerping van een aanvraag om een gerechtelijk akkoord, ingediend op 16 september 1970, nietig en zonder uitwerksel te horen verklaren, inschrijvingen van wettelijke hypotheek die op 28 september 1970 door eiser waren genomen op onroerende goederen van de litisconsorten Sleenckx, en nadat het op 6 oktober 1971 door de Rechtbank van koophandel te Antwerpen geveld vonnis op deze vordering, die onder meer steunde op artikel 5 van de wetten over het gerechtelijk akkoord, recht had gedaan om de reden dat na de neerlegging van het rekwist tot het bekomen van het gerechtelijk akkoord eiser geen hypothecaire inschrijving te zijnen voordele meer kon nemen, het arrest beslist dat het hoger beroep, door eiser

op 14 februari 1972 aangetekend tegen voormeld op 17 januari 1972 betekende vonnis, te laat werd ingesteld op grond dat de eerste rechter uitspraak heeft gedaan ter zake van faillissement, in de zin van artikel 465 van het Wetboek van koophandel, zodat de termijn tot hoger beroep van vijftien dagen, door deze bepaling voorgeschreven, van toepassing was, en onder vaststelling, onder andere, dat "ten deze de door de oorspronkelijke dagvaarding van geïntimeerde, thans verweerder, aanhangig gemaakte betwisting er om gaat te weten of bij faillissement na verwerping van een verzoek tot gerechtelijk akkoord, de inschrijving van de wettelijke hypotheek van de Staat, genomen vóór de faillietverklaring doch na de indiening van de aanvraag tot gerechtelijk akkoord, tijdens de door de rechtbank vastgestelde periode van staking der betalingen, nietig is ten aanzien van de massa; dergelijke betwisting noodzakelijk het bestaan van het faillissement veronderstelt en derhalve dient beschouwd te worden als een gevolg ervan, vermits zij uiteraard betrekking heeft op een nietigheid ten aanzien van een massa die precies door de faillietverklaring werd geschapen; in het licht van die vaststelling appellat, thans eiser, op irrelevante wijze voorhoudt dat, nu geïntimeerde en het beroepen vonnis de principes van het gerechtelijk akkoord en meer bepaald het beginsel van het ontstaan van gelijke samenloop tussen alle schuldeisers op de dag van de aanvraag ervan inroepen, de betwisting enkel zou voortvloeien uit het gerechtelijk akkoord, temeer daar, zoals uit artikel 24, tweede lid, van de wet op het gerechtelijk akkoord blijkt, de aanvraag tot het bekomen van een dergelijk akkoord het bij verwerping uitgesproken faillissement rechtstreeks beïnvloedt",

terwijl het inzake faillissement gewezen vonnis, waarvan in artikel 465 van het Wetboek van koophandel sprake is, datgene is dat uitspraak doet over een betwisting die haar oorsprong in de wetgeving op de faillissementen vindt en die buiten de staat van faillissement niet denkbaar is, terwijl zulks niet het geval is met een betwisting die, zoals ten deze in wezen steunt op de artikelen 5 en 11 van de wetten over het gerechtelijk akkoord en die de eerste rechter, terecht of ten onrechte toepassing makende van die bepalingen en van het daarin vastgelegde begrip van samenloop tussen de schuldeisers, niet van het faillissement, doch van de schuldenaar die het gerechtelijk akkoord aanvraagt, ten gunste van de verweerder heeft beslecht, waaruit volgt dat de ten deze in acht te nemen termijn tot hoger beroep niet de uitzonderlijke termijn van vijftien dagen was, welke bij artikel 465 van het Wetboek van koophandel is gesteld, maar de gewone termijn van één maand, bepaald door artikel 1051 van het Gerechtelijk Wetboek:

Overwegende dat, luidens artikel 465 van het Wetboek van koophandel, de vonnissen waartegen het hoger beroep binnen vijftien dagen na de betekening moet worden ingesteld, de vonnissen zijn "gewezen in zaken van faillissement";

Overwegende dat de door voormeld artikel 465 bedoelde vonnissen, "gewezen in zaken van faillissement" de vonnissen zijn die uitspraak doen over vraagstukken die voortspuiten uit het faillissement; dat door dit artikel niet zijn bedoeld betwistingen die, hoewel in de loop van het faillissement gerezen, een oorzaak hebben die onafhankelijk is van de wetgeving op het faillissement

of van de staat van faillissement, en die ook buiten het faillissement kunnen ontstaan;

Overwegende dat de vordering welke door de curator van het faillissement van de consorten Sleecx werd ingeleid en waarover het beroepen vonnis uitspraak deed, er luidens de inleidende dagvaarding toe strekte de door eiser genomen inschrijvingen van wettelijke hypotheek, ten aanzien van de massa van de faillissementen nietig en zonder uitwerksel te horen verklaren, op grond van de artikelen 5, 11 en 38 van de gecoördineerde wetten betreffende het gerechtelijk akkoord en 444, 445 en 447 van het Wetboek van koophandel;

Overwegende dat de vraag die het beroepen vonnis heeft moeten oplossen, was of, in geval van faillissement na verwerping van een verzoek tot gerechtelijk akkoord, een inschrijving van wettelijke hypotheek, genomen vóór de faillietverklaring maar na het indienen van het verzoek tot gerechtelijk akkoord en tijdens de door de rechtbank vastgestelde periode van staking van betalingen, al dan niet nietig is ten aanzien van de massa;

Overwegende dat het beroepen vonnis weliswaar beschouwt dat vanaf het neerleggen van het verzoekschrift tot gerechtelijk akkoord de gelijkheid tussen de schuldeisers is tot stand gekomen, zodat eiser vanaf dat ogenblik die toestand niet meer door het nemen van een hypothecaire inschrijving kan veranderen;

Overwegende dat zulks echter niet belet dat voormelde betwisting, welke de vraag betreft of, ten aanzien van de door het faillissement ontstane massa, een inschrijving, genomen tijdens de in zake het faillissement door de rechtbank vastgestelde periode van staking van betaling, al dan niet wettig is, een betwisting is die van de wetgeving op het faillissement geenszins onafhankelijk is en die buiten het faillissement niet kon ontstaan;

Overwegende dat het middel naar recht faalt;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN BEROEP TE LUIK

5e KAMER—27 JUNI 1973

Voorzitter: de h. Alsteens

Raadsheren: de hh. Spaas en Claessens

Substituut-generaal: de h. Ponet

Advocaat: Mr. Aerts

Arbeidsvoorziening—Uitzendbureau — Arbeidsbemiddeling tegen betaling—Vergunning—Verhouding uitzendbureau en uitzendkracht.

Het uitzenden van arbeidskrachten die onder het gezag van het uitzendbedrijf blijven, maakt vanwege de exploitant van dit bedrijf geen exploitatie van een bureau voor arbeidsbemiddeling tegen betaling uit.

O.M. t/ X

Verdacht van te B. in de loop van 1971:

een bureau van arbeidsbemiddeling tegen betaling te

hebben geëxploiteerd zonder regelmatige vergunning voorgeschreven bij M.B. 23.4.1955 — art. 13., K.B. 10.4.1954.

(...)

Gezien het vonnis waartegen beroep, gewezen op 7 maart 1973, door de Correctionele Rechtbank te Hasselt ; Overwegende dat de strafwet van strikte interpretatie is ;

Overwegende dat het uitzenden van arbeidskrachten, die onder het gezag staan en blijven van het uitzendbedrijf en hun loon van het uitzendbedrijf uitbetaald krijgen, geen arbeidsbemiddeling tegen betaling is.

Overwegende dat beklaagde beweert, en hierin niet tegengesproken wordt door de feitelijke elementen van het strafrechterlijk onderzoek, dat hij een uitzendbedrijf uitbaat, zodat de ten laste gelegde betichting niet kan weerhouden worden (volgt vernietiging van het bestreden vonnis en vrijspraak).

NOOT—Betreffende de verhouding uitzendbureau-uitzendpersoneel, zie o.m. : R. BLANPAIN, "De tijdelijke arbeid", R.W., 1972-1973, 510, en Arbrb., Antwerpen, 13 juli 1972, R.W., 1972-1973, 522.

HOF VAN BEROEP TE GENT

3e KAMER—20 DECEMBER 1973

Voorzitter : de h. Van Mallegheem

Raadsheren : de hh. Verhegge en Dujardin

Eerste advocaat-generaal : de h. Vanhoudt

Advocaten : Mrs. H. Van de Voorde en J. Van Melkebeke

Faillissement—Inkomstenbelastingen—Verplichting van de gefailleerde de naamlijst en de loonfiches van het bezoldigd personeel in te dienen.

De staat van faillissement brengt voor de gefailleerde niet mee, dat hij niet moet voldoen aan de verplichtingen die de bij art. 339 W.I.B. strafrechtelijk gesanctioneerde bepalingen van de artt. 118, 119 en 220 van het K.B. van 4 maart 1965 hem opleggen.

De in die artikelen bedoelde aangiften (het indienen van de naamlijst 325.10 en de loonfiches 281.10 van het bezoldigd personeel) houden vanwege de gefailleerde geen verbintenis in die de failliete boedel zou kunnen benadelen.

Belgische Staat t/ Vande Wiele

Bij inbreuk op artikel 118, 119 K.B. uitv. W.I.B. nagelaten de naamlijst 325.10 en loonfiches 281.10 van zijn bezoldigd personeel van het jaar 1970 in te dienen ;

Beklaagde niet schuldig verklaard aan het hem ten laste gelegde feit werd, op tegenspraak, vrijgesproken zonder kosten.

Bij vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde, correctionele kamer met één rechter, gedagtekend 26 oktober 1972, waartegen de vervolgende partij op 6 november 1972 hoger beroep heeft ingesteld.

(...)

Overwegende dat de Belgische Staat, vertegenwoordigd door de Minister van Financiën, tijdig en in rechtsgeldige vorm hoger beroep heeft ingesteld ;

dat uit het ingestelde strafrechtelijk opsporingsonderzoek, het onderzoek en de behandeling van de zaak voor de eerste rechter en voor het Hof, het feit aan de beklaagde ten laste gelegd bewezen is gebleken ;

Overwegende dat de staat van gefailleerde voor de beklaagde met zich niet medebrengt dat hij niet moet voldoen aan de verplichtingen welke hem zijn opgelegd bij de bepalingen van de artikelen 118, 119, 220 van het K.B. van 4 maart 1965, beteugeld bij artikel 339 W.I.B. ;

Overwegende dat het vonnis van faillietverklaring van 27 mei 1970 aan de beklaagde sedert voormelde datum de macht heeft ontnomen zijn goederen te beheren of te vervreemden ; en hij op geen wijze de op het ogenblik van de faillietverklaring bestaande waarborg van zijn schuldeisers mag verminderen (art. 444 Wetboek van Koophandel) ;

dat hij nochtans het eigendomsrecht op zijn goederen blijft behouden, en de buitenbezitstelling hem zijn algemene bekwaamheid niet ontnemt ;

dat de handelingen welke hij na de faillietverklaring zou stellen niet volstrekt nietig zijn, doch slechts vernietigbaar, en aan de massa van de schuldeisers niet kunnen tegengesteld worden ;

dat de aangiften beoogd bij de artikelen 118 en 119 van het K.B. van 4 maart 1965 vanwege de gefailleerde geen verbintenissen inhouden welke van die aard zijn dat ze de massa van de schuldeisers kunnen benadelen ;

dat indien de curator van het faillissement van de beklaagde meent dat de aanslag welke tengevolge van zulke aangifte door de fiscus zou kunnen gevestigd worden, van die aard is dat ze de massa van de schuldeisers kan benadelen, hij de niet-tegenstelbaarheid aan de massa van de schuldeisers zou kunnen inroepen ;

dat uit het dossier (stuk 2) ten genoegen van recht blijkt dat de beklaagde de curator van zijn faillissement, die de beoogde aangifte in zijn naam had kunnen doen, "het onmogelijk heeft gemaakt de loonopgaven samen te stellen" ; dat hieruit blijkt dat er in hoofde van de beklaagde geen overmacht aanwezig is ;

(...)

ARRONDISSEMENTSRECHTBANK TE LEUVEN

7 MAART 1973

Voorzitter : Burggraaf Ch. Terlinden

Rechters : de hh. L. Jordens en G. Coelst

Openbaar ministerie : de h. W. De Roeck

Advocaten : Mrs. Reniers en Hermans

Bevoegdheid—Ratione loci—Op de ommezijde van een factuur voorkomend beding dat de rechtbank van Leuven als bevoegde rechtbank aanwijst—Geschil waarvoor de vrederechter bevoegd is—Betekenis van het beding.

Indien al mag aangenomen worden dat, wanneer bij overeenkomst de territoriale bevoegdheid opgedragen werd aan de rechtbanken van een grote stad of van een

arrondissement zonder nadere bepaling, de eiser het recht heeft de rechter te kiezen voor wie hij zijn vordering instelt, dan is dat toch ten deze het geval niet, nu de eiser in de verkoopvoorwaarden op de ommezijde van zijn factuur bepaald heeft dat "in geval van geschil alleen de rechtbank van Leuven bevoegd is": in de ogen van partijen is dat klaarblijkelijk de rechtbank van koophandel te Leuven. Door voor een vordering van 10.000 fr. de te Diest wonende verweerster voor de vrederechter van het eerste kanton te Leuven te dagvaarden, wil eiser haar een afwijking van de algemene regels inzake bevoegdheid opleggen, waarover zij geen uitdrukkelijk akkoord heeft gegeven.

Alen t/ P.V.B.A. Diesterse Bandenonderneming

Gezien de processtukken en meer bepaald het vonnis van 26 januari 1973 van de vrederechter van het eerste kanton Leuven waardoor de zaak verwezen werd naar de arrondissementsrechtbank ;

Overwegende dat de vordering strekt tot betaling door verweerster aan eiser van een som van 10.010 frank met de vergoedende interesten sedert 28 augustus 1970, de gerechtelijke interesten en de gerechtskosten ;

Dat gelet op dit bedrag de zaak onder de bevoegdheid valt van de vrederechter en dat eiser, gelet op de clause 9 van de verkoopvoorwaarden achteraan op de factuur aangebracht, die bepaalt dat "alleen de rechtbank van Leuven is bevoegd in geval van geschil", zijn vordering voor de vrederechter van het eerste kanton Leuven heeft ingesteld ;

Overwegende dat verweerster de onbevoegdheid *ratione loci* van deze vrederechter inroept ; dat zij voorhoudt dat, vermits het om een vordering gaat betreffende een verkoop, bij toepassing van artikel 628, 8°, Ger.W. de vrederechter van het kanton Diest bevoegd is, te weten die van de woonplaats van de koper ;

Overwegende dat de bevoegdheid *ratione loci* in het algemeen op grond van particuliere belangen vastgesteld wordt ; dat de regels die ervoor gelden niets te maken hebben met de openbare orde en dat de pleiters de regels van deze bevoegdheid bij overeenkomst kunnen wijzigen, al wordt afstand niet vermoed (FETWEISS, *Bevoegdheid*, nrs. 531-533) en dat de eisende partij het recht heeft de rechter te kiezen voor wie zij haar vordering zal instellen wanneer, bij overeenkomst die voor partijen als wet geldt, werd bepaald dat de territoriale bevoegdheid zou opgedragen worden aan de rechtbanken van een grote stad of een arrondissement, zonder nadere bepaling (*ibid.*, nr. 537) ;

Overwegende dat dit ter zake niet het geval is ; dat inderdaad bij de verkoopvoorwaarden werd bepaald dat de rechtbank van Leuven – en niet de rechtbanken van Leuven – bevoegd is in geval van geschil ; dat deze rechtbank in de ogen van partijen klaarblijkelijk de rechtbank van koophandel van dit arrondissement is, die echter, gelet op het bedrag van de gevorderde betaling, onbevoegd is *ratione materiae* ;

Overwegende derhalve, dat met de vrederechter van het eerste kanton Leuven bevoegd te willen verklaren, eiser aan verweerster een afwijking van de algemene regels inzake bevoegdheid wil opleggen, waarover verweerster geen uitdrukkelijk akkoord heeft gegeven ;

Dat het dientengevolge past deze algemene regels ter

zake toe te passen en de zaak te verwijzen naar de rechter die krachtens artikel 628, 8°, Ger.W. bevoegd is om kennis te nemen van de zaak, te weten de vrederechter van het kanton Diest, waarin verweerder zijn woonplaats heeft ;

(...)

NOOT—Eiser, een drukker, woonde te Scherpenheuvel (kanton Diest).

CORRECTIONELE RECHTBANK TE OUDENAARDE

RAADKAMER—4 DECEMBER 1973

Voorzitter : de h. R. Crommar

Openbaar ministerie : de h. A. De Koekelaere

Advocaten : Mrs. P. Vanden Broecke en J. Van den Broecke

Voorlopige hechtenis—Herbevestiging van het aanhoudingsmandaat—Openbaar belang.

Bij de procedure van herbevestiging van het aanhoudingsmandaat dient de raadkamer alleen te onderzoeken, of het openbaar belang de handhaving van de hechtenis vereist of niet. Als het onderzoek het bestaan doet blijken van een reden van verschoening, aanleiding gevend tot strafvermindering, mag en kan hiermee rekening gehouden worden om eventueel het mandaat niet te herbevestigen, zelfs voordat het gerechtelijk onderzoek afgesloten is. Om zich een oordeel te vormen steunt de raadkamer op de lezing van het dossier, zonder zich, na deze oordeelvorming, met de publieke opinie in het voor- of na-deel van de verdachte in te laten.

Gh.

Gezien de stukken der strafrechtspleging ten laste van : Gh. ;

Verdacht van te N. op 5 oktober 1973 :

Doodslag op de persoon van De V. ;

Overwegende dat de raadkamer bij de herbevestiging van het aanhoudingsmandaat alleen te onderzoeken heeft of het openbaar belang de handhaving van de hechtenis vereist of niet ; dat de raadkamer, zo het onderzoek het bestaan zou doen blijken van een reden tot verschoening, aanleiding gevend tot strafvermindering, met deze omstandigheden mag en kan rekening houden om gebeurlijk het aanhoudingsmandaat niet te herbevestigen, zelfs vóór de sluiting van het onderzoek (De Raadkamer – Bevoegdheid en Rechtspleging – Jean Verstraete in R.W., 1967-68, 1256, nr. 90) ; dat geen andere beschouwing dient in aanmerking genomen te worden (*ibidem*) ;

Overwegende dat het onderzoek heeft uitgemaakt dat verdachte achterna werd gezet door het slachtoffer en de feiten zijn gebeurd toen het slachtoffer de verdachte inhaalde ;

Overwegende dat er geen enkel element voorhanden is dat zou doen vermoeden dat er ter zake gevaar bestaat voor herhaling of dat de verdachte zich aan het verder onderzoek of de eventuele vervolgingen zou onttrekken ;

Overwegende dat de raadkamer moet steunen op de lezing en kennisname van het dossier om zich een oordeel te vormen, en zich, na deze oordeelvorming, niet moet inlaten met de publieke opinie in voor- of nadeel van verdachte, daar alleen de rechtbank oordeelkundig kan beslissen ;

Overwegende dat geen rekening hoeft gehouden te worden met de eventuele burgerlijke partij, daar deze vóór de Raadkamer niet in zake is, voor zover er dient beslist te worden over de al of niet handhaving van de hechtenis ;

Overwegende dat de raadkamer van oordeel is dat het openbaar belang de verdere handhaving van de hechtenis niet vereist ;

Om die redenen,

Gelast de opheffing van het bevel tot aanhouding onder verplichting voor de verdachte om bij al de handelingen van de rechtspleging te verschijnen zodra hij daartoe gevorderd wordt.

NOOT—Bovenstaande beslissing van de raadkamer werd op 11 december 1973 door de Kamer van Inbeschuldigingstelling van het Hof van Beroep te Gent bevestigd.

BESLAGRECHTER TE GENT

11 OKTOBER 1971

Rechter : de h. P. Devos

Advocaten : Mrs. R. De Ryke en R. Smetryns

Beslag—Uitvoerend beslag op onroerend goed—1. Benoeming van notaris op eenzijdig verzoekschrift—Verzet tegen de beschikking—2. Hervereiling bij rouwkoop—Aanwijzing van een andere notaris—Redenen—3. Veilingsvoorwaarden—Schuldvergelijking.

1. De beschikkingen op eenzijdig verzoekschrift zijn voor verzet en hoger beroep vatbaar (artt. 1031 e.v. Ger.W.).

Daarvan wordt, althans wat de mogelijkheid van verzet betreft, niet afgeweken voor de in de artt. 1580 en 1600 Ger.W. bedoelde beschikkingen tot benoeming van een notaris.

2. In de bepaling van art. 1600 Ger.W. naar luid waarvan het goed bij hervereiling "voor dezelfde notaris of bij zijn ontstentenis voor een notaris die de rechter aanwijst", verkocht wordt, moet onder "ontstentenis" een verbinding van rechtskundige, fysische of zedelijke aard verstaan worden. Het gaat hier enkel om ernstige en gegronde redenen waardoor de notaris verbinderd wordt het hem gegeven gerechtelijk mandaat uit te voeren. De wens van de beslagleggende schuldeiser zijn eigen notaris te laten aanwijzen kan niet als een zodanige reden gelden.

3. Bij een uitvoerend beslag op onroerend goed moet de koper de veilingsvoorwaarden naleven naar luid waarvan de kopers voor de betaling van de koopprijs onder geen enkel voorwendsel de schuldvergelijking mogen aanvoeren.

Nisen-Wauters t/ Poullier en Verstrynge

Overwegende dat de eis de intrekking beoogt van de beschikking van 11 februari 1971 van de beslagrechter waarbij de tweede verweerder aangewezen werd als notaris om over te gaan tot de hervereiling bij rouwkoop ten laste van de eisers van twee villa's gelegen te St.-Amandsberg, in de dagvaarding nader bepaald, alsmede de verklaring voor recht dat de eisers tegenover de eerste verweerder tot beloop van een bedrag van 1.800.000 fr. de schuldvergelijking mogen inroepen ;

Overwegende dat de verweerders daartegen stellen dat de bedoelde beschikking niet voor enige voorziening vatbaar is ; dat de tweede verweerder daaraan toevoegt dat, voor zover hij iets mocht verschuldigd zijn, hetgeen hij ten stelligste betwist, de schuldvergelijking in elk geval door de veilingsvoorwaarden uitgesloten is ;

I. Omtrent de ontvankelijkheid

Overwegende dat de beschikking, waarvan de intrekking nagestreefd wordt, geen beslissing bij verstek is, maar een beschikking op eenzijdig verzoekschrift in de zin van artikel 1029 van het Gerechtelijk Wetboek ;

Overwegende dat om een einde te maken aan een controverse in de vroegere rechtsleer en rechtspraak (zie wat betreft de rechtspleging van gedwongen onteigening o.m. WAELBROECK, *De l'expropriation forcée*, III, blz. 619, en SCHICKS en VANISTERBEEK, VI, blz. 439, nr. 233), het Gerechtelijk Wetboek deze beschikkingen uitdrukkelijk vatbaar heeft verklaard voor verzet en beroep (art. 1031 e.v. Ger.W. ; *Verslag over de gerechtelijke hervorming*, blz. 400) ;

Dat uit de voorschriften van het Gerechtelijk Wetboek op het stuk van het uitvoerend beslag op onroerend goed niet blijkt dat daarvan is afgeweken, minstens wat de mogelijkheid van verzet betreft tegen de in de artikelen 1580 en 1600 genoemde beschikkingen ;

Dat naar luid van het *Verslag over de gerechtelijke hervorming* de door de verweerders ingeroepen artikelen 1624 en 1625 van het Gerechtelijk Wetboek de voorzieningen regelen tegen de beslissingen van de beslagrechter die uitspraak doet over vorderingen die voor hem bij dagvaarding worden ingediend (blz. 582), terwijl de benoeming van de notaris op eenzijdig verzoekschrift geschiedt "zonder mondelinge rechtspleging en met voorbehoud van het verzet van de beslagene, zoals artikel 1033 bepaalt" (*Verslag over de gerechtelijke hervorming*, blz. 577 ; VAN HOVE, "Studie over het beslag op onroerend goed in het nieuw Gerechtelijk Wetboek", *Ann. Not. Enr.*, blz. 271, nr. 31 ; *Studie DONNAY in Rec. Gén. Enr. et Not.*, 1969, nr. 21264, blz. 181-182, nr. 21) ;

Dat daaruit volgt dat de eis, waarvan de inleiding op 7 april 1971 is geschied, binnen de maand van de betekening op 29 maart 1971 van de ten processe bedoelde beschikking, ontvankelijk is ;

II. Ten gronde

Overwegende dat naar luid van de veilingsvoorwaarden van de oorspronkelijke verkoping de hervereiling bij rouwkoop moest gebeuren door de werkende notaris onder dezelfde lasten en voorwaarden als de veiling ;

Dat deze veilingsvoorwaarden, die de eiser als indeplaatsgestelde in de rechten van de ingeschreven hypothecaire schuldeisers tot wet strekten, zo weinig met artikel

8 van de Wet van 25 ventôse jaar XI onverenigbaar waren dat ze rechtstreeks aanleunden bij artikel 73 van de Wet van 15 augustus 1854 op de gedwongen onteigening, waarvan de hoofdinhoud in artikel 1600 van het Gerechtelijk Wetboek werd overgenomen onder de enkele toevoeging van een verworvenheid van de vroegere rechtspraak, meer bepaald van het vermogen tot vervanging van de werkende notaris in geval van verhindering van rechtskundige, fysische of zedelijke aard (SCHICKS en VANISTERBEEK, VI, blz. 380, nr. 206, en blz. 437, nr. 233 ; VAN LENNEP, VI, blz. 412) ;

Dat door een verhindering van rechtskundige, fysische of zedelijke aard niet elke willekeurige reden moet begrepen worden, maar enkel ernstige en gegronde redenen waardoor de notaris verhinderd wordt het hem gegeven gerechtelijk mandaat uit te voeren (SCHICKS en VANISTERBEEK, VI, voetnoot 4 onder aan blz. 437) ;

Dat het in die zin is dat de bewoordingen van artikel 1600 van het Gerechtelijk Wetboek "vóór dezelfde notaris of bij zijn ontstentenis vóór een notaris die de rechter aanwijst" moeten begrepen worden ;

Dat, nu nergens uit blijkt dat notaris De Staercke, die bij presidiaal bevelschrift van 18 november 1966 regelmatig benoemd was om tot de veiling van de bovengenoemde twee villa's over te gaan en wiens benoeming geldig bleef (artikel 6 onder artikel 4 van de overgangsbepalingen van het Gerechtelijk Wetboek), verhinderd was, het de eerste verweerder niet toebehoorde met het oog op de herveiling bij rouwkoop de benoeming van een andere notaris uit te lokken, zelfs indien de door hem uitgedrukte wens om zijn eigen notaris te zien benoemen begrijpelijk voorkomt (zie dienaangaande SCHICKS en VANISTERBEEK, VI, blz. 436 en 437) ;

Dat zulks medebrengt dat het bevelschrift van 11 februari 1971 moet ingetrokken worden ;

Overwegende voorts dat, voor zover er tot enige schuldvergelijking aanleiding bestaat, hetgeen de eisers vooralsnog niet bewijzen, zij in dezelfde mate als de eerste verweerder de veilingsvoorwaarden moeten naleven naar luid waarvan de kopers voor de betaling van de koopprijs onder geen enkel voorwendsel de schuldvergelijking mogen invoeren ;

Overwegende dat, nu toch aan de eisers niet kan verweten worden met miskenning van de daartoe door de wet gestelde voorwaarden de benoeming van de tweede verweerder uitgelokt te hebben, de kosten ten laste van de eerste verweerder moeten gelegd worden ;

Op die gronden,

Verklaart de eis ontvankelijk en grotendeels gegrond ;
Trekt het bevelschrift van 11 februari 1971 in ;

Zegt voor recht dat voor de betaling van de koopprijs de eisers tegenover de eerste verweerder geen schuldvergelijking mogen invoeren ;

Veroordeelt de eerste verweerder in de kosten.

BESLAGRECHTER TE LEUVEN

6 MAART 1973

Rechter : de h. R. Cooman

Advocaten : Mrs. Corthouts en Pelgrims

Voorrechten—Verhuurder—Door derde in een herberg geplaatste amusementstoestellen—Revindicatie—Kwade trouw van de verhuurder—Bewijs.

De aan een brouwerij voor een herberg verschuldigde huurgelden zijn bevoorrecht op aan een derde toebehorende in de herberg geplaatste amusementstoestellen, tenzij de derde bewijst dat de verhuurster op het ogenblik dat de toestellen in de herberg werden binnengebracht wist of moest weten dat ze niet aan de huurder toebehoorden.

Dat bewijs wordt ten deze door vermoedens geleverd, nu de brouwerij, als verhuurster van ettelijke herbergen, op de hoogte was van de wijze waarop en de condities waaronder (zie nader het vonnis) de handelaars in amusementstoestellen deze in de herbergen "uitzetten", en zij reeds bij het sluiten van de huur wist dat de huurder niet kapitaalcrachtig genoeg was om de apparaten, die een waarde van meer dan 200.000 fr. hebben, zelf aan te schaffen.

Camps t/ Oosterhuis-Warmerdam
en N.V. Brouwerij Cerckel

De Beslagrechter heeft partijen Camps en N.V. Brouwerij Cerckel in hun uitleg bij monde van hun raadslieden gehoord en kennis genomen van de door hen neergelegde conclusies en stavingsstukken. Eerste en tweede verweerders, hoewel behoorlijk gedagvaard en op grond van art. 751 Ger.W. opnieuw bij gerechtsbrief opgeroepen tegen de zitting van 6-2-1973, verschijnen niet ;

De vordering van eiser ingesteld bij geboekt exploit van dagvaarding van 22-9-1972 van gerechtsdeurwaarder A. Gerard in verblijf te Diest, strekt ertoe te horen zeggen voor recht dat de bij exploit van 27-7-1972 van gerechtsdeurwaarder De Groof in verblijf te Aarschot, ten verzoeken van derde verweester en ten laste van eerste en tweede verweerders in beslag genomen juke-box, flipper en voetbalspel, eigendom zijn van de eiser, derhalve te horen bevelen aan derde verweester handlichting te geven van op haar verzoek in beslag genomen goederen en, bij gebreke hieraan vrijwillig te voldoen, te horen zeggen dat het tussen te komen vonnis zal gelden als opheffing van gezegd pandbeslag van 27-7-1972 ; bovendien aan eiser akte te horen verlenen dat hij voorbehoud maakte om ten laste van derde verweester schadevergoeding te vorderen wegens tergend en roekeloos beslag ;

Bij conclusie voor eiser neergelegd ter griffie op 15 januari 1973 werd nog ten laste van derde verweester een passende schadevergoeding gevorderd, in motieven geraamd op 500 frank per dag, vanaf de dag der dagvaarding tot de handlichting.

Derde verweester betwist de gegrondheid van die eisen, omdat zij de herberg Pax, gelegen aan de Leuvensestraat te Diest, plaats waar de in beslag genomen goederen zich bevonden, aan eerste en tweede verweerders verhuurde, en als onbetaalde verhuurster een voorrecht heeft op al wat die woning en dit gebouw stoffeert, met daarbij als enige uitzondering mogelijke kwade trouw van harentwege, die volgens haar niet zou kunnen bestaan, waarbij nog opgemerkt wordt dat eiser nooit aan haar liet betekenen dat hij eigenaar was van de voorwerpen die nu door hem worden opgeëist.

Rechtsleer en rechtspraak aanvaarden eensluidend dat

de verhuurder niet te goeder trouw is ingeval hij wist of moest weten, op het ogenblik dat de betwiste voorwerpen in het huis van de huurder werden binnengebracht, dat ze niet aan de huurder toebehoorden. Opdat de wederop-eiser de tenuitvoerleggingsmaatregelen van de verhuurder zou kunnen ontcrachten moet vooreerst zijn eigendomsrecht bewezen te worden, en bovendien het feit dat de verhuurder ervan kennis had of moest hebben dat zijn huurders geen eigenaars waren van de betwiste voorwerpen.

Derde verweerster betwist niet dat de drie voorwerpen die door eiser opgeëist worden, zijn eigendom zijn: de bewijsstukken ervan werden trouwens in fotokopie met de inleidende dagvaarding mede betekend.

Er zijn anderzijds gewichtige, bepaalde en overeenstemmende vermoedens die aantonen dat derde verweerster, op het ogenblik dat de voorwerpen in de door de eerste en tweede verweerders gehuurde herberg werden geplaatst, moest weten dat die apparaten hun eigendom niet waren.

Het is vooreerst algemeen bekend dat handelaars in in juke-boxes en andere amusementstoestellen, dergelijke toestellen in herbergen plaatsen tegen bepaalde percentages van de gelden die door de herbergklanten daarin worden gestoken, en die in huidig geval 30 % in het voordeel van de echtgenoten Warmerdam-Oosterhuis bedroegen. In zulk geval blijft de eigendom steeds aan de "uitzetter" van het toestel die regelmatig het "steekgeld" komt lichten en afrekenen met de "lokaalhouder", wat ter zake blijkt uit de voorgelegde verdeelnota voor de maanden mei en juni 1972. Derde verweerster als brouwerij en verhuurster van ettelijke herbergen kan niet beweren dat zij niet op de hoogte is van dergelijke gebruiken, betreffende al deze punten (Hof Gent, 7e kamer, 6 april 1963, inzake Brouwerij D. tegen S., niet gepubliceerd);

Derde verweerster kan anderzijds niet voorhouden dat zij niet wist of de echtgenoten Oosterhuis-Warmerdam alsdan niet kapitaalcrachtig genoeg waren om die dure apparaten — samen voor een waarde van meer dan 200.000 frank — zelf aan te schaffen. Het huurcontract tussen de verweerders op 20 april 1972 gesloten en dat als aanvang van de huurperiode 1 mei 1972 bepaalde, omvatte een inventaris van de medeverhuurde voorwerpen, voor een waarde van meer dan 150.000 frank. Als waarborg voor de uitvoering van alle verplichtingen, dus niet alleen voor het goede onderhoud van die verhuurde voorwerpen, maar ook voor de betaling van de huurprijs, de zo belangrijke verplichting alleen dranken van derde verweerster te verkopen enz... werd slechts een waarborgsom bepaald van 12.000 frank, die de huurders dan nog bij twaalf maandelijks afkortingen van duizend frank mochten betalen, voor het eerst op 1 mei 1972, wat wel een bewijs is van de geringe solvabiliteit van de huurders. Bovendien blijkt uit de verdere stukken dat deze huurders slechts de huur van die eerste maand, namelijk mei 1972, betaalden en op de datum van het pandbeslag, 27 juli 1972 het gehuurde goed reeds verlaten hadden met hun hebben en houden, uitgezonderd de drie door eiser opgevorderde toestellen, en met achterlating van alle op 20 april 1972 medeverhuurde voorwerpen.

Uit de feitelijke omstandigheden dient derhalve met voldoende zekerheid afgeleid te worden dat de verhuurster op 20 april 1972 wist dat de echtgenoten Oosterhuis-

Warmerdam wegens hun benarde financiële toestand niet voor meer dan 200.000 frank amusementstoestellen konden kopen, en tevens dat, toen ze nauwelijks enkele weken later de herberg en zelfs het land verlieten met achterlating van de drie toestellen, het duidelijk was dat deze niet door hen als stoffering van de gehuurde vertrekken waren ter plaatse gebracht. De goede trouw van de derde verweerster is derhalve niet bewezen.

De hoofdeis van partij Camps is mitsdien gegrond.

De stellingname van derde verweerster op het ogenblik van het beslag van 27 juli 1972 is minstens ten dele te wijten aan huidige eiser die de voorzorg naliet de brouwerij op de hoogte te brengen van de overeenkomst die hij met de echtgenoten Oosterhuis-Warmerdam op 19 april 1972 betreffende het plaatsen van die toestellen had gesloten, welke mogelijkheid hem geboden was door art. 5 van de overeenkomst van die datum. Hem kan derhalve tot nog toe geen schadevergoeding toegekend worden, nu derde verweerster van haar kant ook redelijkerwijze tracht de mogelijke middelen aan te wenden om de nadelige gevolgen van de overeenkomst die zij met haar huurders had aangegaan tot een minimum te beperken.

(...)

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (3e Kamer), 26 septemeber 1973

Arbeidsovereenkomst bedienden—Opzegging—Geen vermelding van opzeggingstermijn—Wil tot beëindiging van de arbeidsovereenkomst—Onmiddellijke uitwerking—Vergoeding.

De werkgever betekende op 28 januari 1964 aan zijn bediende-handelsvertegenwoordiger een opzegging in de navolgende bewoordingen: "Hierdoor delen wij U mede, dat wij met ingang op 1 februari 1964 de dienst opzeggen, om deze te verlaten, volgens de wet".

Bij arrest van 29 mei 1972 had het Arbeidshof te Luik, afdeling Hasselt, geoordeeld dat de bedoelde opzegging, alhoewel nietig, een uiting van de wil van de werkgever tot beëindiging van de arbeidsovereenkomst uitmaakte en dat, bij gebreke van een opzeggingstermijn, de overeenkomst dadelijk verbroken was en de vertegenwoordiger recht had op de vergoeding wegens contractbreuk.

Het cassatieberoep tegen voormeld arrest wordt door het Hof van Cassatie op grond van de navolgende consideransen verworpen:

"Overwegende dat het arrest niet oordeelt dat uit de bewoordingen van het schrijven van 28 januari 1964 blijkt dat eiser de bedoeling had geuit de overeenkomst dadelijk te verbreken, doch dat, nu eiser door een nietige opzegging alleszins zijn wil geuit had de overeenkomst te verbreken, deze verbreking een feit geworden is dat onmiddellijke rechtsgevolgen heeft;

"Dat het onderdeel, dat van een verkeerde uitlegging van het arrest uitgaat, feitelijke grondslag mist;

"Wat het tweede en het derde onderdeel betreft:

"Overwegende dat het arrest, zonder desbetreffend aangevochten te worden, vaststelt dat de door eiser aan verweerder betekende opzegging nietig is, omdat geen enkele duur van opzeggingstermijn vermeld is;

"Overwegende dat het hieruit, zonder schending van de in de onderdelen aangeduide wetsbepalingen, kon afleiden dat nu eiser door deze opzegging zonder opzeggingstermijn, hoewel zij als dusdanig nietig was, niettemin zijn wil geuit had een einde aan de overeenkomst te stellen, die overeenkomst

dadelijk verbroken was en verweerder recht had op schade-vergoeding wegens contractbreuk ;

"Dat noch uit de tekst van artikel 14 van de gecoördineerde wetten op het bediendencontract, noch uit de voorbereidende werken van dit artikel blijkt dat de wetgever afgeweken is van het principe luidens hetwelk arbeidsovereenkomsten louter door wilsuiking van elke partij, welke ook de vorm ervan is, kunnen beëindigd worden en dat hij evenmin de nietigheid van de onregelmatige opzegging heeft willen uitbreiden tot de wilsuiking om aan de overeenkomst een einde te stellen ;

"Dat de onderdelen niet kunnen aangenomen worden ;"

(Voorzitter-verslaggever : de h. Wauters—Eerste advocaat-generaal : de h. Mahaux—Advocaten : Mrs. Bayart en Houtekier—In de zaak : Bemelmans t/ Bemelmans).

Hof van Cassatie (3e Kamer), 31 oktober 1973

Handelsvertegenwoordiger—Uitwinningsvergoeding—Nadeel lijden—Begrip—Verschaffen aan nieuwe werkgever van vroeger aangebrachte klantenkring.

Een handelsvertegenwoordiger, ontslagen zonder dringende reden, vorderde naast een opzeggingsvergoeding een vergoeding wegens uitwinning gelijk aan zeven maanden bezoldiging. In eerste aanleg en voor het arbeidshof had de werkgever, eiseres tot cassatie, gesteld dat haar gewezen vertegenwoordiger door beëindiging van zijn betrekking geen nadeel had geleden, aangezien hij in dienst van een concurrent was getreden, dezelfde betrekking bekleedde en dezelfde klanten bleef bezoeken om hun dezelfde produkten aan te bieden, zodat hem geen uitwinningsvergoeding verschuldigd was.

Zoals in de voorgaande instanties wordt ook in cassatie de stelling van de werkgever afgewezen :

"Overwegende dat, volgens artikel 15, lid 1, van de Wet van 30 juli 1963 tot instelling van het statuut der handelsvertegenwoordigers, wanneer aan de overeenkomst een einde wordt gemaakt, hetzij door de werkgever zonder dringende reden, hetzij door de handelsvertegenwoordiger om een dringende reden, een vergoeding wegens uitwinning verschuldigd is aan de vertegenwoordiger die een cliënteel aangebracht heeft, tenzij de werkgever bewijst dat uit de beëindiging van de overeenkomst geen enkel nadeel voortspruit voor de vertegenwoordiger ;

"Overwegende dat uit het bestreden arrest blijkt dat eiseres smeerapparaten verkocht en dat verweerder bij haar gedurende verschillende jaren als handelsvertegenwoordiger heeft gewerkt tot 13 november 1970 op welke datum de overeenkomst werd beëindigd ;

"Overwegende dat de omstandigheid dat verweerder in dienst genomen werd door een concurrerende onderneming die gelijksoortige apparaten in dezelfde sector verkocht niet noodzakelijk impliceert dat verweerder geen enkel nadeel heeft geleden ; dat uit deze omstandigheid slechts het ontbreken van schade kan worden afgeleid indien uit de vaststellingen van de feitenrechter volgde dat verweerder erin was geslaagd aan zijn nieuwe werkgever de cliënteel te verschaffen die hij vroeger bij eiseres had aangebracht ;

"Overwegende dat het Arbeidshof, dat heeft vastgesteld, enerzijds, dat de voorwaarden voor toepassing van artikel 15 van voormelde Wet van 30 juli 1963 ten deze vervuld waren en, anderzijds, dat eiseres niet bewees dat verweerder geen enkel nadeel had geleden in de zin van deze bepaling, wettelijk heeft beslist dat de vergoeding wegens uitwinning verschuldigd was ;

"Dat het eerste onderdeel van het middel naar recht faalt."

(Voorzitter : de h. Polet—Advocaat-generaal : de h. Duchatelet—Advocaten : Mrs. Faurès en Fally—In de zaak P.V.B.A. F. Henning et Fils t/ Colson).

Arbh. Gent (1e Kamer), 6 september 1973

Arbeidsongeval—Blijvende arbeidsongeschiktheid—Vergoeding—Vermindering van economisch potentieel—Herziening—Enkel nog fysieke laesies—Geen arbeidsongeschiktheid.

In 1966 werd geïntimeerde slachtoffer van een arbeidsongeval, waarvoor hem bij consolidatie een arbeidsongeschiktheidspercentage van 2 pct werd toegekend. De verzekeringsmaatschappij vraagt nu herziening op grond dat de betrokkene niet meer arbeidsongeschikt is. De door de rechtbank benoemde deskundige constateert inderdaad dat van de gevolgen niet veel meer overblijft en dat ze niet het minste belang meer hebben voor zijn mogelijkheden op de arbeidsmarkt.

Op grond van de volgende overwegingen beslist het Arbeidshof dat het slachtoffer niet meer arbeidsongeschikt is.

"Overwegende dat voor de toepassing van de arbeidsongevallenwetgeving de blijvende arbeidsongeschiktheid bestaat in het blijvend verlies of de blijvende vermindering van de economische waarde van de getroffen ingevolge de blijvende traumatische sequelen van het hem overkomen arbeidsongeval (vgl. o.m. : Cass., 3 september 1964, *Pas.*, 1965, I, 3 ; Cass., 11 september 1969, *Arr. Cass.*, 1970, 33 ; Cass., 12 juni 1970, *R.W.*, 1970-71, 1509) ;

"Overwegende dat een blijvende schending van de lichamelijke integriteit van de getroffene die geen blijvend verlies of blijvende vermindering van zijn economische waarde tot gevolg heeft geen schade uitmaakt die in het stelsel van de arbeidsongevallenwetgeving voor vergoeding vatbaar is (Arbeidshof Gent, 9 augustus 1972, inzake Federale Verzekeringen t/ Vanden Bosch, onuitgegeven) ;

"Overwegende dat uit de aangehaalde bevindingen en conclusies van Dr. A. De Wulf is af te leiden dat de thans nog overblijvende traumatische sequelen van het arbeidsongeval van 1 september minstens sedert 23 september 1971, op welke datum de onderhavige eis tot herziening werd ingesteld, geen blijvend verlies of blijvende vermindering van de economische waarde van geïntimeerde meer tot gevolg hebben."

(Voorzitter : de h. Lefèvre—Advocaten : Mrs. I. Danneels en G. Grysolle—In de zaak : De Federale Verzekeringen t/ Van den Eeckhout).

Arbrb. Ieper (2e Kamer), 13 maart 1973

Rechtsvordering en vordering—Rechtspleging van art. 751 Ger.W.—Uitbreiding van vordering ingevolge art. 807 Ger.W.—Bij niet op tegenspraak genomen conclusie—Niet ontvankelijk.

Een sociale verzekeringskas voor zelfstandige beroepen, die op 11 juni 1971 de verweerder had gedagvaard tot betaling van 16.123 fr. voor achterstallige bijdragen, verhogingen, interesten en kosten over de jaren 1963, 1967 en 1969, vraagt tegen de verweerder, die noch verschenen is noch geconcludeerd heeft, bij toepassing van art. 751 Ger.W. een vonnis dat geacht wordt op tegenspraak te zijn gewezen ; zij breidt tevens op grond van art. 807 Ger.W. haar oorspronkelijke vordering uit. De rechtbank verklaart de uitbreiding van de vordering niet ontvankelijk ;

"Gezien de kennisgeving van rechtsdag, overeenkomstig art. 751 Ger.W. aan verweerder betekend op 4 januari 1973 door de griffier van deze rechtbank ;

"Overwegende dat verweerder binnen de wettelijke termijn niet geconcludeerd heeft en ter zitting van 23 januari 1973 niet verschijnt ; dat eiseres tegen hem vonnis vordert als op tegenspraak gewezen ;

"Overwegende dat eiseres ten onrechte poogt haar oor-

spronkelijke vordering uit te breiden bij wijze van conclusies, ter griffie neergelegd op 1 december 1971; dat eiseres inderdaad het bewijs niet levert dat deze conclusies op tegenspraak werden genomen zoals bepaald in art. 807 Ger.W."

(Voorzitter : de h. P. Grillet—Rechters : de hh. A. Lecleir en J. Morel—Arbeidsauditeur : de h. M. Dobbelaere—Advocaat : Mr. W. Weyts—In de zaak : De Intersociale t/ Noyelle).

EUROPEES RECHT

WEEKOVERZICHT VAN HET HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN (Week 28 januari — 1 februari 1974)

127/73 BRT/SABAM (prejudiciële zaak)

Mededinging—Bevoegdheid van de nationale rechterlijke instanties

Een der eerste door het Hof in 1974 gewezen arresten betrof een vrij gecompliceerde mededingingskwestie, waar bovendien nog verschillende bevoegdheidsvragen doorheen speelden. De feiten waren in het kort de volgende :

De "Belgische Radio en Televisie" (BRT) en de "Belgische Vereniging van auteurs, componisten en uitgevers" (SABAM) vorderden voor de rechtbank van eerste aanleg te Brussel dat N.V. FONIOR zou worden verboden een liedje te reproduceren, waarvan de auteursrechten door de componist en de tekstschrjver waren overgedragen aan SABAM en BRT. In het geding rees daarop de vraag of het feit dat een onderneming — zoals SABAM — die in een Lid-Staat in feite als enige de auteursrechten beheert, de globale afstand eist van alle auteursrechten zonder onderscheid tussen bepaalde categorieën, kan worden beschouwd als misbruik van een economische machtspositie in de zin van artikel 86 van het E.E.G.-Verdrag.

Dit leidde tot een verwijzing naar het Hof.

De uit deze zaak voortvloeiende problemen gaan echter verder dan de vraag van de rechtbank te Brussel. Er zijn namelijk twee nadere vragen gerezen. Ten eerste deelde de rechtbank te Brussel tijdens het geding aan het Hof mede dat SABAM tegen het verwijzingsvonnis wellicht beroep zou instellen. Wordt de behandeling van de zaak voor het Hof hierdoor geschorst ? In de tweede plaats heeft de Commissie van de Europese Gemeenschappen — eveneens in de loop van het geding — opgemerkt dat zij de statuten van SABAM in onderzoek had genomen teneinde deze te toetsen aan de communautaire mededingingsregels. Volgens artikel 9, lid 3, van verordening no. 17 moeten de "autoriteiten van de Lid-Staten" zich echter onthouden van maatregelen op dit gebied tot de Commissie haar onderzoek heeft beëindigd. Moet nu een gewone rechtbank worden beschouwd als een "autoriteit van een Lid-Staat" in de zin van deze verordening ? Deze opvatting werd zowel door SABAM als door de Commissie verdeeld.

Advocaat-generaal Mayras concludeerde dat de verwijzing naar het Hof prematuur was ; bijgevolg ging hij niet in op de hoofdzaak.

Het Hof heeft deze gedachtengang niet gevolgd. Wat betreft de bevoegdheid kennis te nemen van een verzoek om een prejudiciële beslissing, zelfs wanneer tegen het verwijzingsvonnis van de nationale rechter beroep is ingesteld, wijst het Hof erop dat aan de nationale rechter krachtens het Verdrag bevoegdheid is gegeven om te beoordelen of een beslissing op een punt van communautair recht nodig is voor het wijzen van zijn vonnis. Derhalve vindt de voor prejudiciële verwijzingen voorgeschreven procedure voortgang, zo-

lang het verzoek van de nationale rechter niet is ingetrokken of tenietgedaan.

Voorts vloeit de bevoegdheid van de nationale rechterlijke instanties om — met name in gedingen inzake de mededinging — de bepalingen van gemeenschapsrecht toe te passen, voort uit de rechtstreekse werking daarvan. Daar het verbod van de artikelen 85, lid 1, en 86 naar zijn aard rechtstreekse gevolgen kan teweegbrengen in de rechtsbetrekkingen tussen particulieren, doen die artikelen rechtstreekse rechten voor de justitiabelen ontstaan, die de nationale rechter dient te handhaven. Bij ontkenning op grond van genoemd artikel 9 van verordening no. 17 van de hem toekomende bevoegdheid zouden aan particulieren rechten worden onthouden, welke zij aan het Verdrag zelf ontleen.

Bijgevolg besloot het Hof, alvorens uitspraak te doen op de door de rechtbank te Brussel gestelde vragen, de advocaat-generaal te horen over de zaak ten gronde.

158/73 Kampffmeyer (prejudiciële zaak) Definitie van overmacht

Het Hof heeft zich reeds herhaaldelijk uitgesproken over de inhoud van het begrip *overmacht* bij transacties, waarvoor invoer- of uitvoercertificaten zijn voorgeschreven. Omvat dit het bevroren van de waterwegen in Nederland, waardoor schepen met landbouwprodukten niet binnen de in het certificaat gestelde termijn de grens kunnen passeren ? Of een defect in de machines van een melkfabriek, waardoor een firma niet de contractuele hoeveelheid melkpoeder kan exporteren ?

Ditmaal ging het er om of het verlies van een invoercertificaat voor 2000 ton geperste tarwezemelen (pellets) *verbeurte van de waarborg* meebrengt. (Het certificaat was bij verzending per gewone brief verloren gegaan). Op een verzoek van het Verwaltungsgericht Frankfurt/Main om een prejudiciële beslissing, verklaarde het Hof dat naar gemeenschapsrecht het verlies van een invoercertificaat niet automatisch verval meebrengt van de invoerverplichting, die ontstaat bij de afgifte van dit certificaat. Integendeel, naar gemeenschapsrecht levert het verlies van een certificaat een geval van overmacht op, wanneer het certificaat is verloren gegaan ondanks het feit dat de houder van het certificaat *alle voorzorgsmaatregelen* van een *goed koopman* heeft genomen. Of de koopman aldus heeft gehandeld, staat aan de bevoegde *nationale rechterlijke instantie* ter beoordeling, na afweging van alle feitelijke omstandigheden van het geval.

159/73 Hannoversche Zucker A G (prejudiciële zaak) Suikercampagnes

De vrij ingewikkelde gemeenschapsregeling op het gebied van de gemeenschappelijke marktordening in de sector suiker voorziet in een aantal ordeningsmaatregelen voor de *verkoopseizoenen voor suiker*. Een dezer verordeningen, geldend tot en met 1975, wordt hoofdzakelijk gekenmerkt door *beperking van de garantielicht van de Gemeenschap*.

Met het oog op een billijke verdeling van deze garantielicht heeft de Duitse overheid overeenkomstig de gemeenschapsregeling voor iedere producent een *basis- en een maximumquotum* vastgesteld. Degene die het basisquotum overschrijdt, doch beneden het maximumquotum blijft, kan aanspraak maken op *alle* ter ondersteuning van de markt vastgestelde *interventiemaatregelen*. Wie het maximum overschrijdt, moet een belasting, de zgn. *produktieheffing* betalen, die echter een door de Raad vastgesteld maximum niet te boven mag gaan.

Een Duitse suikerproducent vraagt nu of — en zo ja hoe — eventuele excedenten over de verschillende daarvoor in aanmerking komende jaren moeten worden verdeeld. (Bij voorraadopneming in zijn opslagplaatsen was gebleken dat zich daarin 310.900 kg. witte suiker *meer* bevond dan was aangegeven in het door de *Duitse wet* voorgeschreven *belasting-register* voor suiker).

Deze vraag heeft het Finanzgericht Hamburg voorgelegd aan het Hof, dat verklaarde dat na afloop van het desbetreffende verkoopseizoen aanwezig bevonden excedentaire hoeveelheden met het oog op de produktieheffing in aanmerking moeten worden genomen voor het seizoen, gedurende hetwelk het bestaan daarvan is vastgesteld, zelfs wanneer zij reeds waren geproduceerd vóór de invoering van de gemeenschappelijke marktordening voor suiker.

BOEKBESPREKING

P.C. TIMBAL, *Les obligations contractuelles dans le droit français du XIIIe et XIVe siècle, d'après la jurisprudence du Parlement*, Centre National de la Recherche Scientifique, Parijs, 1973. Prijs 128,40 FF.

In tegenstelling tot het Romeinse en ons huidige recht, kent het Middeleeuwse recht twee soorten schulden: de reële schulden, die rustende op de onroerende goederen, slechts onrechtstreeks dezen bereiken, die de bezitneming bezitten, en de persoonlijke schulden, die, rechtstreeks op de schuldenaar rustende, in hoofdzaak op zijn persoon en zijn roerende goederen, bij uitzondering alleen op de onroerende goederen, kunnen uitgevoerd worden. De persoonlijke schuld en de daarmee overeenstemmende schuldvordering vormen de twee onafscheidbare aspecten van de verbintenis, die, zoals de etymologie het aanduidt, én de schuldeiser en de schuldenaar bindt. Deze verbintenis kan misschien het gevolg zijn van een delict of ontstaan zijn uit een verbintenis. Alleen de contractuele verbintenissen worden in deze studie onderzocht.

De geschiedenis van de contractuele verbintenissen is vooral gekend door de werken van de doctrine, en alleen de thesissen van Jean Yver (*Les contrats dans le très ancien droit normand. XIe-XIIIe s.* Caen, 1926) en van Mireille Castaing-Sicard (*Les contrats dans le très ancien droit toulousain. Xe-XIIIe s.* Toulouse, 1959) bezorgden een concreter inzicht in deze materie. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat het verdienstelijke verzamelwerk van Auguste Dumas (*Cours d'histoire du droit privé*, Aix, 1948) geen precieze inlichtingen kan bezorgen over alle aspecten van de Middeleeuwse contractuele praktijk.

Een nieuwe documentatie wordt ons geboden door de stelsmatige studie van de jurisprudentie. Indien de Normandische "Echiquier" ons enkele elementen bezorgde, dan komen de belangrijkste teksten van het Parlement de Paris, waarvan de talrijke arresten ons nu beter bekend zijn dank zij het Centre d'Etude d'Histoire juridique van Professor Pierre-Clément Timbal. Het is nauwelijks nodig eraan te herinneren dat de arresten van het Parlement een bevoorrechte bron vormen, daar zijn territoriale bevoegdheid geen andere grenzen bezat dan deze van de koninklijke macht: bijna alle grote zaken vonden hun eindbeslissing in een van zijn kamers (Grand-Chambre, Chambre des Enquêtes, Requêtes du Palais, Grands Jours de Troyes) en zijn scheppende rol wordt merkwaardigerwijze verhoogd door de keuze die het dikwijls moet maken tussen de zich tegensprekende koninklijke brieven.

Voegen wij hierbij dat zijn beslissingen ons dikwijls de lokale gewoonten, die het moet interpreteren, doen kennen; evenals de jurisprudentie van de lagere hoven, o.a. deze van het Châtelet de Paris.

Indien het object van deze magistrale studie essentieel van juridische aard is, dan bezorgen de gepubliceerde teksten ook nuttige inlichtingen voor de sociale en de economische geschiedenis.

Schuldeisers en schuldenaars komen er in voor onder een weinig vleidend aspect, hetgeen ons niet moet verwonderen vanwege documenten, die de ontgoochelingen en de ruzies van contractanten, die wederzijds hun vertrouwen schonken, vertonen. De schuldeisers zijn onbarmhartig tegenover hun

schuldenaars; maar dezen betwistten zeer dikwijls hun verplichtingen, of nemen hun toevlucht tot altijd dezelfde ontvluchtende manoeuvres, ten einde de betaling te vertragen of te ontlopen. De verbintenisbrieven kunnen niet altijd, niettegenstaande alle waarborgen, die zij schijnen te bezitten, uitgevoerd worden, en, wanneer het wel gebeurt, is het niet zelden dat de uitwinningskosten de som van de verbintenis overtreffen en de "mogelijkheden" van de schuldenaar opslorpen. In de beste veronderstelling loopt de schuldeiser altijd het risico, zoniet van niet betaald te worden, ten minste dat dit vele jaren na de vervaldag geschiedt, wat de heftigheid van de schuldeisers veelal verklaart; wanneer een grote heer dergelijke termijnen aan zijn schuldeisers kan opleggen hoeft ons niet te verwonderen; maar wat te zeggen van een wijnverkoop, die slechts na 25 jaar procedure betaald wordt, of van een huwelijksgift, die slechts 75 jaar later ingelost wordt? In feite is het geld, nodig voor deze transacties, zeldzaam en bijgevolg duur; het verbod van de lening tegen interest maakt de woeker onvermijdelijk en ook mateloos, wegens het grote risico door de lener gelopen.

De grootte van de roerende fortuinen is soms bekend. Teksten onthullen de belangrijkheid van de schulden, die zich in het patrimonium van de rijksten bevinden, vooral van de burgers van Parijs; maar andere teksten tonen het belang van een financiële ineenstorting; de schulden zijn veelal groter dan de schuldvorderingen, wat het groot aantal afstanden van gemeenschap en van erfenis verklaart.

Deze studie werd opgebouwd volgens het klassieke plan, door het onderwerp zelf bepaald. Dit eerste boek bevat twee delen, het ene gewijd aan de voorwaarden van de rechtsgeldigheid van de contractuele verbintenissen en het andere aan de gevolgen; een tweede boek zal handelen over de niet-uitvoering, over de overdracht en over de zekerheden.

Deze ogenschijnlijke harmonie zoekt het onevenwichtige van de hoofdstukken niet te verdoezelen. Terwijl bepaalde hoofdstukken slechts zeer matig ontwikkeld werden, kregen andere, zoals die welke over de benadeling, de woeker en het betalingsgeld handelen, een zeer uitvoerige uitbreiding. Deze wanverhouding, het gevolg van de voorhanden zijnde hoeveelheid documentatie, getuigt van het praktisch maar zeer verschillend belang van de verschillende problemen, die in alle tijden het Verbintenissenrecht stelt.

L. Th. Maes

E.M. MEYERS, *Etudes d'histoire du Droit. II. Histoire du Droit des Pays-Bas, de la Belgique et de l'Allemagne*. Universitaire Pers, Leiden, 1973.

Onderhavig boek is het laatste van de 4 delen van de *Etudes d'histoire du Droit* de Meyers. Deel I verscheen in 1956, deel III in 1959 en deel IV in 1966. In tegenstelling tot de vorige delen bevat deze uitgave geen Franse vertaling van de in het Nederlands gestelde artikelen. Alleen van de belangrijke studie voor het internationaal publiek recht "Des graven stroom" werd een in het Frans gestelde samenvatting bijgevoegd.

De belangrijkste hier gerepubliceerde studies lijken ons: "Het Landrecht van Grimberghen van 1275", "De betekenis van de Grote Raad te Mechelen voor de Noordelijke Nederlanden", "De St.-Maartenslieden te Giethoorn", en "Het Friese en het Drentse erfrecht en huwelijksgoederenrecht".

L. Th. Maes

SELLERT, Wolfgang, *Prozessgrundsätze und Stilus Curiae am Reichshofrat*. Scientia Verlag, Aalen, 1973.

De Reichshofrat behoorde naast het Reichskammergericht, de Romeinse Rota, het Parlement de Paris, de King Bench te Londen en de Grote Raad van Mechelen tot de belangrijkste Europese hogere rechtscolleges van het Ancien Régime. Van deze rechtscolleges heeft de Reichshofrat wel de

minste aandacht in de rechtshistorische opzoekingen gekregen.

Daarom is het belangrijk dat Wolfgang Sellert, die zich reeds met de bevoegdheidsbegrenzing tussen Reichshofrat en Reichskammergericht bezig hield, zich met de burgerlijke procedure vóór de Reichshofrat interesseerde, vooral omdat hierdoor vast komt te staan dat heel wat principes in het huidige Duitse procesrecht zijn overgekomen.

Een globale vergelijking met het procesrecht van het Hof van Holland, van de Grote Raad van Mechelen en van het Parlement de Paris, bewijst dat, onder invloed van het Romeins en het kanoniek recht, de grote lijnen van het procesrecht vóór de hogere rechtscolleges van Europa niet zoveel verschilden.

Door dit boek wordt nogmaals duidelijk bewezen dat men om wetenschappelijke resultaten te bereiken men niet meer alleen op het gedrukte materiaal mag steunen, maar het bronnenmateriaal moet verruimen met de onuitgegeven jurisprudentie.

L. Th. Maes

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

Het Tijdschrift voor Privaatrecht bestaat tien jaar

Ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van het *Tijdschrift voor Privaatrecht* wordt op vrijdag 15 maart 1974 te 15 uur in de Academieraadzaal van de Rijksuniversiteit te Gent, Voldersstraat, een academische zitting gehouden.

Professor L.P. SUTENS zal de feestrede uitspreken met als onderwerp: *Het recht is één*.

Na de academische zitting wordt door de Rechtsfaculteit een receptie aangeboden in de salons van het oud rectoraatsgebouw.

Internationaal Rijnvaartcolloquium

Op zaterdag 16 maart 1974 wordt ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van het Fonds der Belgische Rijnvaart in de zalen van het "Casino", Citadelpark te Gent, een Internationaal Rijnvaartcolloquium gehouden, waarop twee onderwerpen zullen behandeld worden: *De Belgische aanwezigheid op de Rijn en De Toekomst van de Rijnvaart in de E.E.G.*

De talen van het colloquium zijn Nederlands, Frans en Duits. Er wordt gezorgd voor een simultaanvertaling.

Het programma is als volgt:

10 uur Opening van het colloquium, aanvang der besprekingen
13 uur Lunch: koud buffet ter plaatse
15 uur Voortzetting der besprekingen
18.30 uur Officiële receptie ten stadhuize.

NIEUWS VAN HET MINISTERIE VAN JUSTITIE

Uitvoerend beslag op roerend goed - Getuigen

Moet de gerechtsdeurwaarder die krachtens art. 1526 e.v. Ger.W. tot verkoop overgaat, zich door twee getuigen laten bijstaan?

In een vraag aan de minister van Justitie wijst volksvertegenwoordiger Leys erop, dat die handelwijze vóór de inwerkingtreding van het Gerechtelijk Wetboek steeds toegepast werd en thans nog in gebruik schijnt te zijn. Naar zijn mening is die handelwijze, die voortvloeide uit art. 5 van de Registratiewet van 22 pluviôse jaar VII, al lang niet meer van toepassing. Die wet is vervangen door het Wetboek van Registratierechten, waarvan art. 230, onder hoofdstuk XVI, Bijzondere bepalingen betreffende openbare verkopeningen van roerende goederen, zegt: "Na elke zitting wordt het proces-

verbaal afgesloten en ondertekend". Bijgevolg eist noch het Gerechtelijk Wetboek noch de Registratiewet de tegenwoordigheid van één of meer getuigen bij zulke verkoop.

De minister is het daarmee eens: hoewel er bij verkoping ingevolge uitvoerend beslag op roerend goed soms nog een beroep op getuigen gedaan wordt, is er geen enkele wetsbepaling die dat voorschrijft (*Vragen en Antwoorden, Kamer, 1973-74, 96*).

Betekening - Onbekende woonplaats

Als een betekening in de zin van art. 32, 1°, Ger.W. dient te geschieden aan iemand die van ambtswege uit de bevolkingsregisters geschrapt is en die geen bekende woonplaats of verblijfplaats in België of in den vreemde heeft, vindt niet art. 37, maar art. 40 Ger.W. toepassing. Art. 37 mag alleen toegepast worden wanneer de woonplaats of de verblijfplaats van de betrokkene bekend is (antwoord van de minister van Justitie op een vraag van volksvertegenwoordiger Leys, *Vragen en Antwoorden, Kamer, 1973-74, 97*).

Strafregister - Vermeldingen - Verval

Antwoordend op een vraag van senator Van In brengt de minister van Justitie in herinnering, dat het weglaten uit het strafregister van veroordelingen tot politiestrafen na verloop van tijd geschiedt, niet met toepassing van ministeriële onder-richtingen, maar wel ter uitvoering van art. 619 Sv., dat bepaalt dat de veroordelingen tot politiestrafen worden uitgewist na verloop van vijf jaar vanaf de dag van de rechterlijke eindbeslissing waarbij ze zijn uitgesproken.

De tussenkomst van de wetgever is noodzakelijk opdat het weglaten van sommige veroordelingen tot correctionele straffen (b.v. wegens overspel of onderhoud van bijzit) na verloop van tijd zou mogelijk zijn (*Vragen en Antwoorden, Senaat, 1972-73, 430*).

Rechtbanken van koophandel - Aantal zaken

Uit het antwoord van de minister van Justitie op een vraag van senator Vangronsveld (*Vragen en Antwoorden, Senaat, 1973-74, 114*) blijkt, dat het aantal op de algemene rol ingeschreven zaken (de zaken op verzoekschrift niet inbegrepen) in 1971, 1972 en voor de eerste vijf maanden van 1973 bedroeg:

	1971	1972	1973 (5 m.)
1. Antwerpen	7.035	7.726	3.717
2. Mechelen	1.937	1.218	420
3. Turnhout	2.438	1.692	650
4. Brussel	17.518	16.428	8.714
5. Leuven	827	979	521
6. Nijvel	816	1.094	445
7. Charleroi	2.480	2.198	1.108
8. Bergen	883	1.184	446
9. Doornik	2.205	2.605	1.512
10. Brugge	1.954	1.774	819
11. Ieper	518	557	197
12. Kortrijk	1.707	1.772	713
13. Veurne	476	578	160
14. Dendermonde	1.781	1.642	1.747
15. Gent	4.029	2.985	1.460
16. Oudenaarde	523	842	409
17. Hoei	311	307	149
18. Luik	2.498	2.467	1.277
19. Verviers	779	909	427
20. Hasselt	1.009	2.116	581
21. Tongeren	2.440	1.427	878
22. Aarlen	202	266	101
23. Marche-en-Famenne	153	673	97
24. Neufchâteau	157	169	105
25. Dinant	381	386	159
26. Namen	726	717	351

Medewerking van een beëdigd vertaler in strafzaken

Krachtens art. 31 van de Wet van 15 juni 1935 gebruikt de verdachte de taal die hij verkiest voor al zijn verklaringen in al de stadia van de strafrechtspleging. Indien de agent die de verdachte ondervraagt, de door deze laatste gebruikte taal niet begrijpt, moet hij een beroep doen op een beëdigd vertaler (Cass., 3 oktober 1972, *R.W.*, 1972-73, 611).

Volksvertegenwoordiger D'haeseleer heeft de minister van Justitie desbetreffend – ook in verband met de taal van een getuige – de volgende vragen gesteld :

1° Wat moet verstaan worden onder "beëdigd vertaler" ?

2° Moet de eed door de vertaler afgelegd worden bij iedere tussenkomst en op welke wijze ? Welke eed ?

3° Mag de vertaler de eed afleggen voor de vrederechter zodat er steeds op hem een beroep kan gedaan worden zonder steeds de eedaflegging te herhalen ?

4° Moet de vertaler aan zekere vereisten voldoen inzake diploma's en andere en in bevestigend geval welke ?

5° De kosten vallen ten laste van de Schatkist. Welke formaliteiten moeten vervuld worden ?

6° Welk tarief wordt in aanmerking genomen voor de vertaling en staat dit in verband met de gebruikte taal ?

7° Mag er een beroep gedaan worden op leden van de dienst belast met de gerechtelijke onderzoeken om als beëdigd vertaler op te treden en in ontkennend geval welke oorzaken liggen daaraan ten grondslag ?

Op grond van bij de gerechtelijke overheden verkregen inlichtingen heeft de minister de volgende antwoorden verstrekt :

1° De beëdigde vertaler waarvan sprake is in art. 31, is een tolk die op advies van het openbaar ministerie door een hof of een rechtbank als beëdigd vertaler is aangesteld en er de eed heeft afgelegd.

2° Als een tolk opgeroepen wordt in gerechtszaken, voor de rechtbank of voor de onderzoeksrechter, moet hij telkens de volgende eed afleggen : "Ik zweer getrouwelijk de gezegden te vertolken die aan personen die verschillende talen spreken moeten overgezegd worden. Zo helpe mij God."

De met het vooronderzoek belaste agent die de taal van de verdachte of getuige niet kent, moet een beroep doen op een beëdigd vertaler. Hij mag, bij gebreke aan een wettelijk, diens eed niet afnemen.

Als hij geen vertaler kan vinden, zal hij de betrokkene verzoeken een verklaring in de door deze gekozen taal neer te schrijven en te ondertekenen.

3° De opdracht van de beëdigde vertaler bestaat erin geschreven stukken of verklaringen van de ene taal in een andere taal over te zetten. De door hem afgelegde eed geldt voor al zijn prestaties als vertaler. Algemeen wordt aangenomen dat deze eed niet in handen van de vrederechter mag worden afgelegd.

4° Om als beëdigd vertaler te worden aangesteld moet de kandidaat 21 jaar oud zijn. Volgens de praktijk moet hij bovendien een goede faam genieten en bekwaam zijn om te vertalen ; die bekwaamheid kan blijken uit een attest, een diploma of een aanbeveling.

Voor talen die in België weinig gekend zijn, zoals Grieks, Turks, Marokkaans, enz., wordt er zo mogelijk een getuigenschrift geëist, afgeleverd door een ambassade of een gezantschap.

5° De kosten van vertaling vallen alleen ten laste van de Schatkist in strafzaken ; zij worden begroot door de procureur des Konings en de voorzitter van de rechtbank en uitbetaald door de griffie.

6° Het toepasselijk tarief is dat van het Koninklijk Besluit van 28 december 1950, thans verhoogd met 225%.

Voor een vertaling in het Frans, Nederlands, Duits of Engels is het tarief 56 fr. per rol van dertig regels.

Voor andere in België weinig of niet gekende talen kan

bij beslissing van de procureur-generaal van dat tarief worden afgeweken.

7° Leden van de dienst belast met gerechtelijke onderzoeken kunnen als beëdigd vertaler optreden. De procureurs des Konings trachten dit echter te vermijden, om hen niet aan hun specifieke taken te onttrekken en tevens om te beletten dat zij in een dubbele hoedanigheid optreden.

(*Vragen en Antwoorden, Kamer, 1973-74, 94-95, bulletin van 13 november 1973*).

Verzuiling van de magistratuur

Volksvertegenwoordiger Raskin heeft er de aandacht van de minister van Justitie op gevestigd, dat de politisering van de magistratuur op scherpe wijze aangeklaagd wordt door de procureur-generaal Ganshof van der Meersch, die in zijn openingsrede van 3 september 1973 o.m. gezegd heeft : "Politieke overwegingen blijken te dikwijls sterker dan de waarde van de persoon. De kandidaten worden gerangschikt naar hun politieke kleur, die aanspraak geeft op de benoeming, zodat de magistratuur zonder politieke steun het moet afleggen zoals het tot in den treure is gezegd" (*R.W.*, 1973-74, 123).

Op de vraag of deze woorden met de werkelijkheid stroken en, zo ja, hoe de politisering van de magistratuur verklaard en verantwoord wordt, heeft de minister geantwoord :

"De 'politisering van de magistratuur' in de zin van het door het geacht Lid aangehaalde citaat is mij onbekend.

De benoemingen in de magistratuur worden beïnvloed en georiënteerd door verschillende factoren en noodwendigheden.

De waarde, verdiensten en bekwaamheden van de kandidaten vormen ter zake vanzelfsprekend een zeer belangrijke factor.

Het is anderzijds echter duidelijk dat in het algemeen kader van het gerecht de keuze van een kandidaat wordt beïnvloed door de noodzaak de rechterlijke macht en de magistratuur in het algemeen op die wijze samen te stellen dat de ideologische samenstelling van de maatschappij erin wordt weerspiegeld ; die ideologische verdeling vormt een waarborg voor een evenwichtige en billijke berechting ; alleen een zodanige pluralistische samenstelling kan het vertrouwen van rechtzoekenden meedragen" (*Vragen en Antwoorden, Kamer, 1973-74, 279*).

Hier moge verwezen worden naar een door de kamerleden M. Piron, J. Van Offelen en R. Gillet ingediend wetsvoorstel betreffende de werving van magistraten (*Parl. Besch., Kamer, 1973-74, nr. 734-1*), dat ertoe strekt de benoeming in een rechterlijk ambt afhankelijk te stellen van het slagen in een beroepsexamen (art. 1), waaraan alleen mogen deelnemen de doctors of licentiaten in de rechten die kunnen bewijzen, dat zij een beroepservaring van drie jaar bij de balie of bij het parket van een rechtbank van eerste aanleg hebben verworven (art. 2). In de toelichting wordt o.m. gezegd :

"In haar schrijven aan de Koning van 7 juni 1973, waarin werd gewezen op het grote gevaar dat de democratie in ons land loopt, verklaarde de democratische liberale partij dat 'er geen serene noch deugdelijke rechtspraak mogelijk is wanneer de benoemingen in de rechterlijke orde in het teken staan van een weegschaal die door de politiek uit haar evenwicht wordt gebracht en die de overheid zonder enige blinddoek manipuleert'. Door middel van hun recht van initiatief moeten de liberale parlementsleden dan ook trachten het land de middelen aan te wijzen om paal en perk te stellen aan die bestendige progressieve verzwakking van onze democratie. (...) Als iedereen akkoord gaat om te erkennen dat de toekomstige magistratuur nauwer betrokken moet zijn bij onze hedendaagse samenleving, waarom wordt hij dan niet uitgekozen na een voorafgaande, onpartijdige beoordeling van zijn intellectuele vorming ?"

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad.—jg. 1973
nr. 43

Interview met drie oud-rechtbankpresidenten over kort geding.—Mr. P. van der Woude, Malaise in de ondertoezichtstelling.—Mr. J.A. Nota, De taak van de Raden voor de Kinderbescherming.—Mr. Dick H.W. de Jong, Unus iudex of meervoudige kamer?—Mr. dr. A.E. Schaeffer von Wienwald, Allende.—Prof. dr. G.P. Hoefnagels, Een methode van procesvoering (een observatie van een rechtszitting).—Prof. mr. J. Leyten, Proces-verbaal van zwaarigheden (recht en politiek—een Duits voorbeeld).—Register 1973.

jg. 1974 nr. 1

Mr. G.E. Langemeijer, Wetgever en rechter.—Dr. mr. W. Schenk, Verantwoording en vooruitzicht.—Mr. U.W.H. Stheeman/Mr. van Houten, Pers en rechtspraak.—Mr. K. Langehaar, Wetgever of rechter.—Dr. L.E. Nijenhuis, De efficiëntie van het bloedgroepenonderzoek bij betwist vaderschap.—Prof. mr. J.M. Polak, De vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland.—Prof. mr. J. Leyten, Proces-verbaal van zwaarigheden (Examen milieu-recht).—Rechtspraak.

nr. 2

Mr. J.A.M.P. Keijser, Alimentatie na scheiding.—Mr. W. H. Ariëns, In memoriam mr. Th. R.J. Wijers.—Mr. dr. A.J. Colijn, Veranderingen van onze krankzinnigenwetgeving is nog steeds urgent!—Mr. P. Abas, Het transfersysteem.—Mr. P. Groeneboom, Berekening van makelaarscourtage aan beide partijen.—Mr. F.J. Houwing, Wettelijke verhoging en wettelijke renten.—Rechtspraak.

nr. 3

Prof. mr. Mevr. Rood-de Boer, Zijn alle beginselvragen slecht?—Mr. F.E. Frenkel, Autoritair strafrecht: een regres-sieverschijnsel.—Prof. mr. A. Heijder, De conferentie tegen het martelen van Amnesty International.—Mr. F.J. Meijer Drees, Het wetsontwerp Chemische Afvalstoffen en het voor-deel van de twijfel.—Mr. E. Fischer-Keuls, De Koninklijke Vereniging van Gerechtsdeurwaarders.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie.—jg. 1973

nr. 5241

Mr. P. Stoffels, Koop op afbetaling in Boek 7 Nieuw B.W.—Dr. A. Hollenberg, Is de compensatieregeling voor renteaftrek bij rijpende bouwgrond een houdbare regel van onteigenings-recht? Tijdschriften.—Berichten en mededelingen.—Broeder-schap der candidaat-notarissen.

nr. 5242

J.Th. Smalbraak, Het burendrecht in het gewijzigd Ontwerp, Boek 5 N.B.W.—Tijdschriften.—Berichten en mededelingen.—Broederschap der candidaat-notarissen.

nr. 5243

Verslag van de buitengewone algemene vergadering van de broederschap der Candidaat-notarissen gehouden te Noord-wijk aan Zee op vrijdag 16 november 1973.

nr. 5244

Maandblad voor het notariaat.—Mr. Ph.A.N. Houwing: Ten afscheid en welkom.—Prof. mr. J.M. Polak, Afscheid.—Mr. Th.M. de Boer: Objectieve verwijzing in het internationale overeenkomstenrecht (I).—Prof. mr. J.M. Polak, Consu-mentenklachten en branchegeschillencommissies.—Tijdschri-fen.—Berichten en mededelingen.—Koninklijke Notariële Broederschap.—Benoemingen, overlijden, enz.—Vacaturen-staat.

jg. 1974

nr. 5245

Mr. Th. M. de Boer, Objectieve verwijzing in het interna-tionale overeenkomstenrecht. (II, slot).—Mr. J.B.M. Ries, Rechterlijke dwang tot zakenrechtelijk handelen.—Prof. mr. J.C.M. Leyten: Bespreking van de tweede druk van 'Evolu-tie in het Privaatrecht', door prof. mr. A. Pitlo.—Tijdschri-fen.—Berichten en mededelingen.—Koninklijke Notariële Broederschap.—Benoemingen, overlijden, enz.—Vacaturen-staat.

nr. 5246

Mr. A.L. Croes, Waarom zou alleen dat een verbintenis zijn? Mr. P. Willemse, De kenmerken van de vereniging en Meijers' theorie van de normaal-typen.—Ontvangen boeken.—Tijdschriften.—Rechtsvragenrubriek.—Berichten en mede-delingen.—Koninklijke Notariële Broederschap.—Vacaturen-staat.

Ars Aequi.—jg. 1973

nr. 11

C. Kruijff, Enka-Breda, Strafrechtelijke en rechts-socio-logische aspecten van een bedrijfsbezetting.—A.J.M. Wassen-berg, Cessie (tot zekerheid) van toekomstige vorderingen.—F.M. Horninge-Jacobs, Vrijheid van menigsuiting binnen de krijgsmacht (?).—Prof. mr. J. de Ruiter, Antwoord op rechts-vraag 51 (privaatrecht).—Verslagen.—Boekaankondigingen.—Tijdschriften.—Witte stukken.—Wetgeving.—Jurisprudentie.—Ad valvas.

jg. 1974

nr. 1

Woord vooraf.—L. Strikwerda, Art. 11 AB: middel om de rechter in het rechte spoor te houden? Prof. mr. J. van der Hoeven, Het juridisch luistercollege.—Prof. mr. J.C.M. Leyten, De misère der verwachtingen.—Rechtsvragen.—Boekaan-kondigingen.—Tijdschriften.—Witte stukken.—Wetgeving.—Jurisprudentie.—Ad valvas.

Register 1973

Advocatenblad.—jg. 1973

nr. 10

Interview met de nieuwe deken Mr. J.J. van Wessem.—Komende en gaande leden van de Algemene Raad.—Mr. J.B.M. Vranken, Beroepsaansprakelijkheid.—P.J.W. de Brauw, A.G. Walker, L. Menozzi, Het juridisch verslag van ondernemingen.—Jhr. Mr. W.H. de Jonge, Commission con-sultative.—Het woord is aan de lezer.—Mededelingen.—Mr. Fr.W. Grosheide, Buitenlandse berichten.—Mr. A.E.M. Monte, Wetgevingsinformatie.—Disciplinaire beslissingen.—Nieu-we uitgaven.—Personalia.

jg. 1974

nr. 1

Het rijk en de rijke balie, Meer nieuws over het inko-mensbeleid (redactie).—Mr. A. Rogaar, De distributiewet 1939 in werking gesteld.—Mr. J.G.F. Smallenbroek, Mr. S. G. Ellerbroek, Het congres van de Jonge Balie.—Mr. L. Har-denbergh, International Bar Association.—Dr. B.W. Kranen-burg, In memoriam Mr. Dr. J.W. Schneider.—Enig commen-taar op de samenwerkingsverordening, commissie samenwer-kingsvormen.—Verordening op de praktijkvennootschap ge-wijzigd (nieuwe tekst en toelichtingen). Enquête inkomens stagiaires 72-73, Jhr. Mr. C.E.M. van Nispen tot Sevenaer, Jhr. Mr. A.J. Sandberg.—Het woord is aan de lezer.—Van de algemene raad.—Mededelingen.—Disciplinaire beslissin-gen.—Wetgevingsinformatie.—Personalia.